

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

สารนิพนธ์
ของ
อาทิล จันทร์หอม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2560

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

สารนิพนธ์
ของ
อาทิล จันทรหอม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2560

อาทิตล จันทรหอม. (2560). *ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศิริรักษ์.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ด้านการยอมรับ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .947 ด้านสามัคคีธรรม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .867 และด้านปัญญาธรรม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .905 ตามลำดับ แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม และด้านการยอมรับ ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ 2.1) นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกันในภาพรวม มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 2.2) นิสิตที่สังกัดคณะต่างกัน ในภาพรวม มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตที่สังกัดคณะต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ในด้าน ปัญญาธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

DEMOCRATIC LEADERSHIP IN AN UNDERGRADUATE STUDENTS PROGRAMS
IN THE BACHELOR OF EDUCATION AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY
FOLLOWING IN THE APPROACH OF PROF. DR. SAROJ BUASRI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
At Srinakharinwirot University

July 2017

Arthichon Chanhom. (2017). *Democratic Leadership in an Undergraduate Student Programs in the Bachelor of Education at Srinakharinwirot University Following in the Approach of Prof. Dr. Saroj Buasri*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University.
Project Advisor: Dr. Somboon Boorasirirak.

The purposes of this research were 1) to study democratic leadership among undergraduate student program in the Bachelor of Education, following the approach of Prof. Dr. Saroj Buasri ; 2) to compare democratic leadership in the undergraduate student program in the Bachelor of Education following the approach of Prof. Dr. Saroj Buasri in three ways e.g., respect, fellowship and wisdom categorized by level and faculty. The sample in this study consisted of three hundred and twenty seven students chosen from the first to fourth years of undergraduate students in the second semester of the 2016 academic year. The instruments used for data included a democratic leadership questionnaire. The reliability of the aspect of respect, the aspect of fellowship and the aspect of wisdom at 0.947, 0.867 and 0.905, respectively and the reliability of the questionnaire was at 0.945. The data analysis was conducted by percentage, mean, standard deviation and One way ANOVA

The results of the research were as follows : 1) The study of the democratic leadership of undergraduate students in the Bachelor of Education followed in the approach Prof. Dr. Saroj Buasri the aspect of in respect aspect, the aspect of fellowship and the aspect of wisdom of found that undergraduate students had high levels of democratic leadership. When considering each individual aspect it was found that in each aspect the students had democratic leadership at a high level. In descending order, the results were the aspect of fellowship the aspect of wisdom and the aspect of respect aspect, respectively. 2) A comparison of undergraduate students in terms of the democratic leadership program in Bachelor of Education followed by the approach of Prof. Dr. Saroj Buasri categorized by level and Faculty found the following

2.1) Students with different levels of democratic leadership qualities at a statistically significant level of .05. When considering each aspect it was, found that the students were at different levels made no difference in terms of democratic leadership.

2.2) Students from different faculties did not differ in terms of democratic leadership. When considering each aspect it was found that students from different faculties had different democratic leadership levels in aspect of wisdom at a statistically significant level of .05.

สารนิพนธ์

เรื่อง

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

ของ

อาทิล จันทรหอม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหาร
การศึกษา)

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....
(อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์)

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรีศิริรักษ์ อาจารย์ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัย อีกทั้งท่านยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ให้ความเมตตาและทุ่มเทให้กับศิษย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ได้ประสาทวิชาความรู้ พร้อมทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ประธานกรรมการสอบเค้าโครงสารนิพนธ์และกรรมการสอบปากเปล่า อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงสารนิพนธ์ ที่ได้ให้แนวทางและคำแนะนำในการปรับปรุงพัฒนาการทำ สารนิพนธ์ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ ดร.จันทร์ศม์ ภูติอริยวัฒน์ อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล และ อาจารย์ ดร.วิลาวัลย์ ด้านสิริสุข ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.รุ่งทิพา แยมรุ่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และ อาจารย์ ดร.วันเพ็ญ ประทุมทอง ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ ที่ให้คำแนะนำขอเสนอแนะในการวิจัย และ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะศึกษาศาสตร์ ทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และให้กำลังใจอย่างดียิ่งในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ตรวจจนคุณอุปถัมภ์ คมจิตร และคุณนิพัทธ์ ผึ้งไผ่งาม ที่คอยเป็นกำลังใจและให้คำแนะนำช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา รวมทั้งเพื่อนๆ ปริญญาโท การบริหารการศึกษา รุ่นที่ 23 ทุกคน และขอขอบคุณกำลังใจสำคัญของผู้วิจัย เด็กหญิงชนัญชิตา ปรารค์ประเสริฐ ตลอดจนทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่มีส่วนให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์กับผู้วิจัยตลอดมา คุณค่าและประโยชน์อันใดที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่พระคุณของบิดา มารดา อีกทั้งคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน และผู้มีพระคุณทุกท่าน

อาทิลล จันทรหอม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์	
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	9
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	9
การจัดหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์.....	11
หลักการ แนวคิด ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย.....	17
ภาวะผู้นำ.....	17
ประชาธิปไตย.....	20
ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย.....	28
ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี.....	39
การยอมรับ.....	39
สามัคคีธรรม.....	41
ปัญญาธรรม.....	43
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย.....	44
ชั้นปีที่ศึกษา.....	44
คณะที่สังกัด.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
งานวิจัยในประเทศ.....	46
งานวิจัยต่างประเทศ.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	58
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุปผลการวิจัย.....	75
การอภิปรายผล.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	91
ประวัติย่อผู้วิจัย	116

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา.....	59
2 จำนวนและร้อยละเพศ ชั้นปีที่ศึกษาและคณะที่สังกัดของนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี).....	64
3 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวมและรายด้าน.....	66
4 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวรรณ โดยรวมและรายข้อ.....	65
5 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมและรายข้อ	67
6 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญาธรรม โดยรวมและรายข้อ.....	68
7 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา.....	69
8 ผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำ แบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวรรณ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา.....	70
9 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตามคณะที่สังกัด.....	71
10 ผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญาธรรม กับคณะที่สังกัด.....	72

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruency) ของแบบสอบถามภาวะผู้นำ แบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี.....	112
12 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ.....	113
13 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ.....	114

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 7

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันอุดมศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บัณฑิตมีการพัฒนาบุคลิกภาพ มิใช่เกิดจากสิ่งที่เรียนรู้มาจากชั้นเรียนเท่านั้น การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีปรัชญาหรือปณิธานเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญสองประการ คือ เป็นกำลังคน คือ การผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองทางด้านมาตรฐานวิชาการ/วิชาชีพและความต้องการของสังคมและเป็นคนที่มีสมรรถนะ คือ การผลิตบัณฑิตให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์พร้อม มีสุขภาพและบุคลิกภาพดี มีสมรรถภาพสูง และเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคม เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีจิตสำนึกแบบผู้ประกอบการ มีความคิดและวิจารณ์ญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัยมีความรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547: 3)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงกำหนดเป้าหมายให้การจัดการอุดมศึกษาไทยต้องมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาวิกฤติและชี้นำการพัฒนาที่ยั่งยืนของชาติและท้องถิ่นโดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและต้องส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ผลิตคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสามารถทำงานเพื่อดำรงชีพตนเองและเพื่อช่วยเหลือสังคม มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2556: ก-ข)

นอกจากนี้คุรุสภายังได้กำหนดข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา อันได้แก่ ครู ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นต้องประพฤติตนตามจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ โดยต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า และตามจรรยาบรรณต่อสังคม โดยพึงประพฤติปฏิบัติเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ราชกิจจานุเบกษา. 2556: 72-74)

การปกครองแบบใดดีที่สุดนั้น ย่อมจะต้องพิจารณาเป็นประเทศๆ และในแต่ละยุคไป ดังจะเห็นได้ว่าการปกครองแบบที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับประเทศหนึ่งในยุคหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสมและไม่ดีที่สุด สำหรับอีกประเทศหนึ่งในยุคเดียวกัน หรือต่างยุคกันก็เป็นได้ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อมของบ้านเมือง แนวความคิดเห็น และชีวิตจิตใจของประชาชน ในแต่ละประเทศในแต่ละสมัยเป็นสำคัญ การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย แม้จะมีพัฒนาการมาตั้งแต่ปี 2475 แต่การพัฒนาส่วนใหญ่เป็นแต่เพียงในรูปแบบเท่านั้น

มีการหยุดชะงักเป็นช่วงๆ จนมีการตั้งข้อสังเกตว่า แม้รูปแบบการปกครองประเทศจะเป็นประชาธิปไตย แต่สาระและกระบวนการบริหารบ้านเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สิ่งที่สำคัญของระบบประชาธิปไตยได้แก่ ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย โดยปรัชญารากฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือ ธรรมชาติของมนุษย์ เสรีภาพของมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีในสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานแนวคิดของระบอบประชาธิปไตยและคนไทยยังมีความเข้าใจ ความคิดเห็น ทศนคติ และพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการสร้างประชาธิปไตยในสาระ อาทิ ค่านิยมในระบบอุปถัมภ์ และการปฏิเสธความหลากหลายแบบพหุนิยม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้นำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม จนเกิดการเผชิญหน้ากันอย่างต่อเนื่องระหว่าง “ประชาธิปไตยแบบตะวันตก” และ “ประชาธิปไตยแบบไทยๆ” จนอาจกล่าวได้ว่าในระยะเวลา 75 ปีที่ผ่านมาประชาธิปไตยของไทยยังพัฒนาไปไม่ได้ไกล ยังมีการซื้อเสียง และการปฏิบัติ ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เป็นปัญหามาจนถึงปัจจุบัน (ฐานิตะญาณัน พิศุทธิ์กุล, 2553: 1-2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตครูมาอย่างยาวนาน ทั้งนี้ คณะศึกษาศาสตร์ได้มีปณิธานในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำทางการศึกษา โดยมีความรู้ประจักษ์นักปราชญ์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2555: 2) กล่าวคือ นิสิตครูของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ นิสิตครูหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลังจากที่ได้รับการเรียนการสอนวิชาชีพครูจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อเป็นผู้นำทางการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป (รภัศรา พิมพา, 2557: 2)

จากแนวคิดในการผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พิจารณาเห็นความสำคัญเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบการศึกษา ท่านมีความเห็นว่าถ้าจะประสงค์ให้สังคมเป็นประชาธิปไตย ต้องเริ่มสอนเรื่องประชาธิปไตยกันจากในโรงเรียนเลยทีเดียว เพราะการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเป็นการหาข้อยุติปัญหาขัดแย้งด้วยความเห็นของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น คนส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาเป็นอย่างดี เพื่อการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ จะกระทำด้วยเหตุด้วยผล ในสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพกับมนุษย์คนอื่นในรูปแบบต่างๆ ประชาธิปไตยเป็นเพียงสัมพันธภาพในรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นสัมพันธภาพที่ “ต่างก็นับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต่างก็ใช้ปัญญาเป็นหลักใหญ่ ใช้ปัญญาเป็นเครื่องยึดรั้งไม่ให้ร่วมมือไปในทางเสีย เพื่อไม่ให้ไปหลงนับถือในเรื่องซึ่งเสียหาย ทุกคนร่วมมือกัน แบ่งปันกัน และประสานงานกันเพื่อแก้ไข ปัญหาให้ลุล่วงไปจนได้ และทำให้ทุกคนได้เจริญเติบโตไปด้วยกันทั่วทุกคนตามอัตภาพของตน ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มองเห็นว่า วิธีการของประชาธิปไตยเป็นวิธีการของปัญหาซึ่งเกี่ยวโยงอย่างสำคัญกับการศึกษาแผนใหม่ ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของธรรมะและไม่ใช่เป็น เพียงรูปแบบของการปกครองเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นวิถีทางของชีวิต (A way of Life) อีกด้วย โดยเฉพาะคนที่มีความซื่อสัตย์เป็นครูย่อมจะต้องยึดมั่นของตนเสมอว่า ให้ยึดถือเอกประชาธิปไตยเป็นแนวทางแห่ง

ชีวิตประจำวัน ท่านได้ย้ำว่า หลักการสำคัญอันเป็นหัวใจของประชาธิปไตยมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ การยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี.)

หลักเคารพธรรม หมายถึง มีการเคารพกันอย่างยิ่ง (Respect for Individuals) คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมจะเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพแก่ความคิดของคนทุกคน นักปราชญ์ ในเรื่องนี้กล่าวไว้ว่า “I may not agree with what you say; but I will fight to the death for you to say it.

หลักสามัคคีธรรม หมายถึง มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน (Sharing, Participating, and Cooperating) หมายความว่า ผู้ใดสามารถในทางใดก็อาจารับแบ่งงานไปทำ ไม่บ้ายเบี่ยงและหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัธยาศัยและประสานงานกันหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนซึ่งร่วมกันวางไว้ ไม่มีใครดื้อดึงกลั่นแกล้งเนื่องจากเห็นแก่ตัวเอง

และหลักปัญญาธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) ซึ่งในความเห็นของท่าน วิธีการแห่งปัญญาก็คือ วิธีการแก้ปัญหา หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง หมายความว่า “เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาเข้าแก้ไข มิใช่ใช้อารมณ์หรือใช้อำนาจบาตรใหญ่ของผู้ใดแต่ผู้เดียวสั่งการ เราต้องคิดว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง อะไรเป็นสาเหตุของปัญหานั้น ดังนั้นควรแก้ไขอย่างไร” จากหลักการทั้ง 3 ประการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จัดว่าเป็นวินัยของคนที่เชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยทั้งปวงและมีความสัมพันธ์ภายในหลัก 3 ประการอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญญาธรรม ย่อมมีฐานะเป็นเสมือนหางเสือเรือคอยควบคุมให้การยอมรับ และสามัคคีธรรมเป็นไปในทางที่ถูกที่ควร นอกจากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช ยังเห็นว่า หลักการของประชาธิปไตยทั้งสามประการนี้ ย่อมจะเป็นอุดมการณ์อย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องเคร่งตั้งแต่นั้นระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา และตลอดเวลาที่เป็นพลเมืองของประเทศ (เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี.)

ในปัจจุบันคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิต ในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) โดยมีการจัดการศึกษาด้วยระบบทวิภาค และกำหนดให้นิสิตเรียนและเลือกเรียนวิชาตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 โดยหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต เป็นหลักสูตร 5 ปี โครงสร้างหลักสูตรประกอบไปด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ หมวดวิชาชีพครู กลุ่มวิชาเอก และหมวดวิชาเลือกเสรี อีกทั้งยังกำหนดให้นิสิตต้องมี คุณลักษณะพิเศษ ด้านการยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม เพื่อนิสิตเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพผู้อื่น เป็นผู้นำ-ผู้ตามที่ดี ไม่ต่อต้าน ทะเลาะเบาะแว้ง มีเหตุผล โดยการสอดแทรกกลยุทธการสอนหรือการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน จัดกิจกรรม ตลอดจนจัดสถานการณ์ ประสบการณ์ เช่นการจัดกิจกรรมกลุ่ม การทำงานเป็นทีม การอบรม สัมมนา การจัดกิจกรรมและการทำงานกลุ่ม กิจกรรม

ปฏิสังสรรค์ พบปะ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การทัศนศึกษาดูงาน การจัดโครงการกีฬา และนันทนาการ การให้ความรัก ความเมตตาและเอาใจใส่โดยอาจารย์ผู้สอนและโดยระบบอาจารย์ที่ปรึกษา การปฏิสังสรรค์ พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากรจากภายในและ หน่วยงานอื่น จัดกิจกรรมการอบรม สัมมนา ต่างๆ ให้นิสิตโดยตรง ตลอดจนจัดกิจกรรมบริการชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้ไปบริการวิชาการเพื่อช่วยเหลือสังคม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2557)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี หลักการสำคัญอันเป็นหัวใจของประชาธิปไตยมีอยู่ 3 ประการ คือ ด้าน การยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญารธรรม ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ควรศึกษา และที่สำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี และให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนิสิต และผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยจะมีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านการผลิตนิสิตหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ซึ่งนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงาน การหาแนวทางในการพัฒนาในด้านการผลิตนิสิตได้ตรงตามเกณฑ์ของหลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อันจะนำไปสู่การวางแผน การดำเนินงาน การหาแนวทางในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2,057 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 327 คน โดยได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดของ เครซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบ แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วนจำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวนตามที่กำหนด

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของนิสิต ได้แก่

3.1.1 ชั้นปีที่ศึกษา จำแนกเป็น

3.1.1.1 ชั้นปีที่ 1

3.1.1.2 ชั้นปีที่ 2

3.1.1.3 ชั้นปีที่ 3

3.1.1.4 ชั้นปีที่ 4

3.1.2 คณะที่สังกัด จำแนกเป็น

3.1.2.1 คณะศึกษาศาสตร์

3.1.2.2 คณะมนุษยศาสตร์

3.1.2.3 คณะสังคมศาสตร์

3.1.2.4 คณะวิทยาศาสตร์

3.1.2.5 คณะพลศึกษา

3.1.2.6 คณะศิลปกรรมศาสตร์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย 3 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านการยอมรับ

3.2.2 ด้านสามัคคีธรรม

3.2.3 ด้านปัญญาธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. **นิสิต** หมายถึง นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษา ที่ 2 ปีการศึกษา 2559

2. **ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย** หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงทักษะการเป็นผู้นำความคิด และมีอิทธิพลต่อผู้อื่น มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 **ด้านการยอมรับ** หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงการเคารพซึ่งกันและกัน เคารพครูอาจารย์และผู้ที่อาวุโส การให้เกียรติกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น คำนี้ถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

2.2 **ด้านสามัคคีธรรม** หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงความมีน้ำใจ การแบ่งปัน ความร่วมมือในการทำงาน การประสานงานกันด้วยความรักความสามัคคี การมีจิตอาสา รับแบ่งงานไปทำ ไม่บ่ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยง การมอบหมายและแบ่งงานกันทำด้วยความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และการทำงานร่วมกัน มุ่งมั่นทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้

2.3 **ด้านปัญญาธรรม** หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงการใช้เหตุผลสติปัญญา ในการแก้ไขปัญหา ยึดตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องมีสติ ไม่ใช้อารมณ์ ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ใช้สติในการพิจารณาไตร่ตรอง และใช้ข้อมูลจากการตัดสินใจครั้งที่แล้วมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจครั้งต่อไป

3. **ชั้นปีที่ศึกษา** หมายถึง ชั้นปีที่ระบุตามปีการศึกษาที่นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แก่ ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

4. คณะที่สังกัด หมายถึง นิสิตที่ศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทั้ง 6 คณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพลศึกษา และคณะศิลปกรรมศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้ให้หลักการสำคัญอันเป็นหัวใจของประชาธิปไตยมีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม สำหรับตัวแปรอิสระที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อันได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน
2. นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สังกัดคณะต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ และได้นำเสนอสาระสำคัญ ตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.2 การจัดหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์
2. หลักการ แนวคิด ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย
 - 2.1 ภาวะผู้นำ
 - 2.2 ประชาธิปไตย
 - 2.3 ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย
3. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี
 - 3.1 คารวธรรม
 - 3.2 สามัคคีธรรม
 - 3.3 ปัญญาธรรม
4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย
 - 4.1 ชั้นปีที่ศึกษา
 - 4.2 คณะที่สังกัด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2555). นั้น ผู้วิจัยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1.1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติความเป็นมา

คณะศึกษาศาสตร์ถือกำเนิดจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 50 ปี โดยเริ่มต้นจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงซึ่งกระทรวงศึกษาธิการตั้งขึ้น ณ ถนนประสานมิตร (ซอยสุขุมวิท 23 ปัจจุบัน) เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2492 มีหลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ (สวัสดิ์ สุมิตร) เป็นอาจารย์ใหญ่ เปิดรับนักเรียนที่จบ ม. 6 เข้าศึกษาตามหลักสูตร 3 ปี เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับวุฒิ ป.ป. (ประกาศนียบัตรครูประถม) และหากเรียนต่ออีก 2 ปี เมื่อสำเร็จแล้ว จะได้รับวุฒิ ป.ม. (ประกาศนียบัตรครูมัธยม) ซึ่งเป็นคุณวุฒิสูงสุดสำหรับการประกอบวิชาชีพครูในขณะนั้น จึงทำให้ผู้รับการศึกษาที่ต้องการความก้าวหน้าในชีวิตต้องขวนขวายไปเรียนวิชาอื่นเพื่อให้ได้ปริญญา บัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการก่อตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้น เพื่อให้เปิดสอนถึงระดับปริญญา โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงจึงได้รับการสถาปนาเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 และได้ตราพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เป็นอธิการวิทยาลัยเป็นคนแรก ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดคณะวิชาการศึกษา และต่อมาคือคณะศึกษาศาสตร์ในปัจจุบัน

วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน นิสิตเพื่อผลิตบัณฑิตที่จะไปเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนให้บริการจัดการฝึกอบรมวิทยากร / การเรียนการสอนสาขาต่างๆ ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาในขณะนั้น ในปัจจุบันได้กลายมาเป็นผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศเป็นจำนวนมาก ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่มีมาโดยมิได้หยุดยั้ง สมดังปรัชญาที่ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้ตั้งไว้ว่า การศึกษา คือความเจริญงอกงามซึ่งตรงกับพุทธภาษิตว่า ลิกขา วิรุพฺพิ สมปตฺตา และตรงกับภาษาอังกฤษว่า Education is Growth วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับการสถาปนาเป็นมหาวิทยาลัย โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามว่า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มะ-หา วิด-ทะ-ยา-ไล-สี-นะ-คะ-ริน-วิ-โรด) ใช้อักษรย่อว่า มศว โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร อธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษาคนสุดท้ายได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีเป็นคนแรก เช่นเดียวกับคณะศึกษาศาสตร์ก็ถือเป็นคณะแรกของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ปวงศิษย์แห่งวิทยาลัยวิชาการศึกษาและที่เกี่ยวข้องต่างภาคภูมิใจและตระหนักใน

ใจว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นต้นกำเนิดของคณะศึกษาศาสตร์และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งถือเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกที่ยกระดับการศึกษาของครูจนถึงระดับปริญญาเอก

ปรัชญา (Philosophy)

การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม

ปณิธาน (Pledge)

องค์กรชั้นนำทางการศึกษา ประชาคมทางวิชาการแห่งผู้มีความรู้ ประดุง
นักปราชญ์ และมีความประพฤติดีประดุจผู้ทรงศีล

สมรรถนะหลัก (Core Competency)

ความสามารถทางปัญญา ทักษะสื่อสาร เชี่ยวชาญความเป็นครู

คำนิยาม “E D S W U”

E- Ethics	(คุณธรรมความเป็นครู/คุณธรรมในตนเอง/คุณธรรมต่อ ผู้อื่น/คุณธรรมต่อสังคม)
D – Democracy	(ประชาธิปไตย)
S – Simplicity	(เรียบง่าย/ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย)
W- Work hard	(ทำงานหนัก/ทำงานด้วยตนเอง/รักการทำงาน)
U – Unity	(รู้จักสามัคคี/เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน)

คุณธรรมและวัฒนธรรมองค์กร

การวชิรธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม และ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

วิสัยทัศน์ (Vision)

คณะศึกษาศาสตร์ เป็นองค์กรชั้นนำแห่งการเรียนรู้ และการวิจัยทางการศึกษาที่มี
คุณธรรม มีบทบาทและเป็นแหล่งอ้างอิงทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับ
นานาชาติ

พันธกิจ(Mission)

1. ผลิตบัณฑิตครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนานวัตกรรมด้านการสอน และ
สมรรถนะทางวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. พัฒนานวัตกรรมด้านการวิจัย และกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดปัญญา
3. บริการวิชาการที่มีคุณภาพต่อชุมชนและสังคม
4. สร้างวัฒนธรรมคุณภาพบนรากฐานทางการศึกษา
5. พัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพและธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์(Strategic Issues)

1. สร้างองค์ความรู้ในศาสตร์ทางการศึกษาให้มีความเป็นเลิศ

2. สร้างองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมและสหสาขาวิชาที่มีการศึกษาเป็นแกนกลาง
3. เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาชีพครูและให้บริหารวิชาการทางการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ชุมชน และสังคม
4. ส่งเสริม สืบสานและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมบนรากฐานทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

1.2 การจัดหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กศ.บ. 5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์

การจัดหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหลักสูตรที่ให้ปริญญาทางการศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ โดยมีมหาวิทยาลัยวิชาการศึกษ จำนวน 8 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตประสานมิตร บางแสน พิษณุโลก มหาสารคาม สงขลา ปทุมวัน บางเขน และพลศึกษา เป็นสถาบันหลักในการผลิตครูระดับปริญญาตรีดังกล่าว ภายในหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อมาได้มีการยุบรวมวิทยาเขตและรัฐบาลได้ประกาศจัดตั้งวิทยาเขตให้เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ ได้แก่ วิทยาเขตบางแสน ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตพิษณุโลก ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตมหาสารคาม ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และวิทยาเขตสงขลา ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยให้นำหลักสูตรการศึกษาที่เปิดสอนอยู่ไปดำเนินการผลิตต่อไปได้ อย่างไรก็ตามทั้งห้ามหาวิทยาลัย ยังคงมีความร่วมมือทางวิชาการและร่วมกันรักษาเกียรติประวัติอันดีงาม ในปี พ.ศ. 2539 จึงได้ร่วมลงนามข้อตกลงความร่วมมือมหาวิทยาลัยในเครือเทา-งามสัมพันธ์ เป็นต้นมา ซึ่งมีข้อตกลงชัดเจนใน 4 ด้าน คือ ด้านการวิจัย ด้านการบริหารวิชาการแก่สังคม ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยในเครือเทา-งาม ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและการกีฬา และด้านการพัฒนาองค์กรบริหาร การจัดการ และวิชาการ (วิกิพีเดีย. 2556: ออนไลน์) นอกจากนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ทั้ง 5 มหาวิทยาลัย อันประกอบด้วย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยทักษิณ ได้มาประชุมปรึกษาหารือถึงความร่วมมือทางวิชาการร่วมกัน อาทิ การพัฒนามาตรฐานวิชาการร่วมกัน การแลกเปลี่ยนนิสิต การแลกเปลี่ยนบุคลากร การจัดการเรียนการสอนร่วม การพัฒนาบุคลากรร่วมกัน และอื่นๆ โดยมีเป้าหมายการผลิตครูหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อไปทำหน้าที่ให้ความรู้ สามารถจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ตลอดจนให้การอบรมบ่มนิสัยให้แก่เยาวชนระดับชั้นพื้นฐานในโรงเรียน ให้บัณฑิตครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการร่วมคิด ร่วมใจ ร่วมทำ กับคนในชุมชน ในสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการหล่อหลอมเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกันอย่างเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน (มนตรี แยมกสิกร. 2556: ออนไลน์)

นอกจากภายใต้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตในเครือเทา-งาม หลักสูตรจะต้องจัดการเรียนการสอนภายใต้มาตรฐานวิชาชีพครูตามข้อบังคับของคุรุสภา ดังนี้ ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 โดยกำหนดไว้ในหมวด 1 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ข้อ 6 ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือมีคุณวุฒิที่คุรุสภารับรอง โดยมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2556: 65-71)

1. มาตรฐานความรู้ ประกอบด้วยความรู้ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ความเป็นครู
- 1.2 ปรัชญาการศึกษา
- 1.3 ภาษาและวัฒนธรรม
- 1.4 จิตวิทยาสำหรับครู
- 1.5 หลักสูตร
- 1.6 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน
- 1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- 1.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- 1.9 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 1.10 การประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.11 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

2. มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพครู ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังต่อไปนี้

- 2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน
- 2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

หมวด 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
2. ตัดสินใจปฏิบัติการกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน
5. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

9. ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์
10. ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
11. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
12. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

นอกจากนี้ยังได้กำหนดข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา อันได้แก่ ครู ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ต้องประพฤติตนตามจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2556: 73)

หมวด 1 จรรยาบรรณต่อตนเอง

ข้อ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

หมวด 2 จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

หมวด 3 จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกายวาจา และจิตใจ

ข้อ 12 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ

ข้อ 13 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

หมวด 4 จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ข้อ 14 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

หมวด 5 จรรยาบรรณต่อสังคม

ข้อ 15 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในหมวดของจรรยาบรรณ ได้กำหนดคุณลักษณะของครูไว้ ดังนี้

จรรยาบรรณต่อตนเอง

1) ครูต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2) ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3) ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

4) ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

5) ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

6) ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ

7) ครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบโดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

1) ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม พฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

2) ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการหลักสูตรต้องจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามข้อบังคับของคุรุสภา โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน

1) วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถประกอบอาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและอาชีพอิสระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 ผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม

1.2 มีความรู้ความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี หลักการ กระบวนการ และความก้าวหน้าในศาสตร์สาขาวิชา อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

1.3 มีความตระหนักถึงคุณค่าของการใช้วิถีทางปัญญาในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหา

1.4 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง และผู้อื่นในการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร และในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

1.5 สามารถใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน เทคโนโลยีสารสนเทศ และคณิตศาสตร์และสถิติพื้นฐาน ในการสื่อสาร การเรียนรู้ การเก็บรวบรวมและนำเสนอข้อมูล และการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และเชี่ยวชาญในทักษะการจัดการเรียนรู้ตามสาขาวิชาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถประกอบอาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และอาชีพอิสระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตมีคุณสมบัติ ดังนี้

2.1 มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาชีพครูและวิชาชีพอิสระตามความสนใจ มีความใฝ่รู้ มีความชาญฉลาดในการนำ ความรู้ไปใช้และถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตและสังคม

2.2 มีความเพียบพร้อมในความเป็นครู และเป็นผู้นำ ทางการศึกษา มีจิตสำนึกในความเป็นครู ยึดมั่นในมาตรฐานและจรรยาวิชาชีพ ผดุงไว้ซึ่งเกียรติและศรัทธาต่อวิชาชีพเป็นแบบอย่างที่ดี

2.3 มีโลกทัศน์ที่ดีและกว้างไกลยึดมั่นในหลักเหตุผลและคุณธรรมมีบุคลิกภาพทัศนคติและค่านิยมที่ดี ตามแบบอย่างของวัฒนธรรมไทยและเป็นพลเมืองดีของโลก

3) วัตถุประสงค์เฉพาะสาขาวิชา

เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนวิชาเฉพาะสาขาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) สมรรถนะของบัณฑิตศึกษาศาสตร์

4.1 ความรู้ความสามารถ

- มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู (Pedagogy)
- มีความรู้รอบและรู้สึกในเนื้อหาวิชาเฉพาะตามสาระการเรียนรู้ตาม

หลักสูตรที่จะต้องสอน

- มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
- มีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน
- มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ผู้เรียน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้หลักการจัดวิทยากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวางแผน การจัดการเรียนรู้ การผลิต การจัดหา การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

4.2 ทักษะ

- มีทักษะทางปัญญา การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีระบบ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฯลฯ

- มีทักษะเฉพาะที่สอดคล้องกับความจำเป็นตามสาขาวิชาเอก
- มีทักษะในการจัดการเรียนรู้
- มีทักษะในการสื่อสาร
- มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
- มีทักษะทางภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

4.3 คุณลักษณะด้าน: บุคลิกภาพ คุณธรรม จริยธรรม

- ประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู
- มีความเป็นกัลยาณมิตร
- ประพฤติตนอยู่ในทำนองครองธรรม ประพฤติปฏิบัติเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

- มีจิตสาธารณะ
- รักการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า กล้าคิด กล้าแสดงออก

ทั้งนี้ในทั้งห้ามหาวิทยาลัยจัดหลักสูตรโดยมีโครงสร้างหลักสูตรที่เหมือนกันคือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีพครู หมวดวิชาเฉพาะด้าน หมวดวิชาเลือกเสรี โดยในหมวดวิชาชีพครูทุกมหาวิทยาลัยจะต้องจัดหลักสูตรภายใต้มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา ส่วนหมวดวิชาอื่น เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนจะจัดเน้นตามภารกิจ อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

การศึกษาระดับการศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นิสิตจะต้องเรียนและเลือกเรียนวิชาตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 โดยหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต เป็นหลักสูตร 5 ปี กำหนดให้เรียนตลอด

หลักสูตร ไม่น้อยกว่า 165 หน่วยกิต มีโครงสร้างหลักสูตร ประกอบไปด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ จำนวน 129 หน่วยกิต แบ่งเป็นหมวดวิชาชีพครู ไม่น้อยกว่า 51 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาเอก ไม่น้อยกว่า 78 หน่วยกิต และนิสิตยังต้องเลือกเรียนรายวิชาในหมวดวิชาเลือกเสรี อีกไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต และกำหนดให้รายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะด้าน (วิชาชีพครูและวิชาเอก) ต้องกำหนดการพัฒนาคุณลักษณะพิเศษของนิสิต (ED-SWU) กำหนดคุณลักษณะพิเศษ ด้าน D: Democracy (การระดมความคิด สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม) เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพผู้อื่น เป็นผู้นำ-ผู้ตามที่ดี ไม่ต่อต้าน ทะเลาะเบาะแว้ง มีเหตุผล กลยุทธ์การสอนหรือกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน จัดกิจกรรม ตลอดจนจัดสถานการณ์ ประสบการณ์ เช่นการจัดกิจกรรมกลุ่ม การทำงานเป็นทีม การอบรม สัมมนา การจัดกิจกรรมและการทำงานกลุ่ม กิจกรรมปฏิสังสรรค์ พบปะ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การทัศนศึกษาดูงาน การจัดโครงการกีฬาและนันทนาการ การให้ความรัก ความเมตตาและเอาใจใส่ โดยอาจารย์ผู้สอนและโดยระบบอาจารย์ที่ปรึกษา การปฏิสังสรรค์ พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากรจากภายในและ หน่วยงานอื่น จัดกิจกรรมการอบรม สัมมนา ต่างๆ ให้นิสิตโดยตรง ตลอดจนจัดกิจกรรมบริการชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้ไปบริการวิชาการเพื่อช่วยเหลือสังคม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2557)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พอสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มีจุดประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามข้อบังคับตามที่คุรุสภากำหนด มีจรรยาบรรณต่อสังคม โดยพึงประพฤติปฏิบัติเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. หลักการ แนวคิด ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิด ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย นั้น สามารถจำแนกแนวคิดภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยได้ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Leadership” นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในลักษณะต่างๆ มีรายละเอียด ดังนี้

กวี วงศ์พุก (2550: 14) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

คูลเตอร์ (Coulter.2002: 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมองการณ์ไกล การปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน การกำหนดกลยุทธ์และการ

ทำงานร่วมกันบุคคลอื่นในองค์กรเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะสร้างความเจริญเติบโตและคุณค่าให้กับองค์กร

ดราฟท์ (Draft. 2005: 5) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำหมายถึงความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ที่มีความตั้งใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงนั้นสะท้อนจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม

นาฮาเวนดิท์ (Nahavandi. 2000: 6-7) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึงปรากฏการณ์แบบกลุ่มนั้นคือไม่มีผู้นำที่ปราศจากผู้ตาม ภาวะผู้นำนั้นจะรวมถึงการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่ออีกคนหนึ่ง หรือการที่สามารถชักจูงใจผู้อื่นได้นั่นเอง และมีเป้าหมายของการดำเนินงานโดยตรงและบทบาทที่แสดงในกลุ่มและองค์กร รวมไปถึงการที่ผู้นำจะอยู่ในลำดับบนสุด บางกรณีก็ซับซ้อนและบางครั้งก็มีการยืดหยุ่น

เซอร์เมอร์ฮอร์น, ฮันท์ และออสบอร์น (Shermerhorn, Hunt; & Osborn. 2008: 241) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำหมายถึงอิทธิพลระหว่างบุคคลที่จะชักนำให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการ

ชัยชาญ น้อยนันทน์, ทวี แยมดี และลูกน้ำ มากกลิ่น (2551: 12) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่าหมายถึง ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการ การแสดงพฤติกรรม การใช้อิทธิพลของผู้นำที่ใช้ในการ โน้มน้าวชักนำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรปฏิบัติตามความต้องการไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ธวัช บุญยณณ์ (2550: 2) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง การกระทำระหว่างบุคคล โดยบุคคลที่เป็นผู้นำจะใช้อิทธิพล (Influence) หรือการดลบันดาลใจ (Inspiration) ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่าง ตามเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้

ปริญญ์า ตันสกุล (2550: 45) อธิบายถึงรากฐานของการเป็นผู้นำในตนเองที่จะนำไปสู่การเป็นผู้นำบุคคลอื่นอย่างแท้จริงได้ จะต้องมาจากอำนาจภายในตนเองทั้งหมดทั้งหลายอันเกิดจากคุณสมบัติหลักๆ 4 ประการ คือ ความมีสติ ความเป็นผู้ให้ ความมีคุณธรรม และความกล้าหาญ ซึ่งจะต้องนำออกมาแสดงเพื่อการเป็นผู้นำในตนเองให้ได้เสียก่อน บทบาททั้งหลายที่แสดงพลังอำนาจในตนเองออกมาให้เห็นด้วยพฤติกรรมภายนอกต่างๆ นั้นจะนำไปสู่ความน่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือและความน่ายึดถือ อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการเป็นผู้นำ

ฟิดเลอร์และเชเมอร์ (Fiedler; & Chemer. 1974: 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและอำนาจ

การดี อนันต์นาวิ (2552: 77) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิก ในกลุ่มบุคคลนั้น สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์วางไว้

รภัสศา พิมพา (2557: 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของกลุ่มบุคคล โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ เพื่อ ดลใจให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีพฤติกรรมที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ลิเคิร์ท (Likert. 1967: 172) ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ และความสามารถในการพบปะติดต่อเจรจาของบุคคลที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับด้วย ดังนั้น เพื่อที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับเห็นว่าสนับสนุนในความสามารถของพวกเขา

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2549: 19) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า หมายถึง การใช้ อิทธิพลของบุคคลหรือการใช้ตำแหน่งโดยการจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดและความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ขององค์การเป็นสำคัญ

วิเชียร วิทย์อุดม (2550: 3) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากขึ้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

ศรุตฯ ชัยสุวรรณ (2552: 5) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวใจสำคัญขององค์การ สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อการบริหารจัดการและการประสานงานระหว่างตนเอง คนในองค์การและการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีความสุข

สมคิด บางโม (2552: 227) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ผู้นำหมายถึงการที่ผู้นำขององค์การใช้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ อิทธิพลดังกล่าวนี้อาจเป็นไปทั้งทางบวกและทางลบ หรือทางใดทางหนึ่ง

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2544: 31) ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่าเป็นเรื่องของความสามารถในการนำหรือการใช้ความสามารถจูงใจโน้มน้าวบุคคลและกลุ่มให้มารวมพลังกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

สันติ บุญภิรมย์ (2552: 230) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะของบุคคลคนหนึ่งทีโน้มน้าวให้บุคคลคนหนึ่งหรือบุคคลหลายคนได้แสดงพฤติกรรมของตนเองตามที่ผู้นำประสงค์ภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมายของส่วนร่วมหรือของผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

อรอุมา รุ่งเรืองวิชยกุล (2552: 8) ได้ให้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมดูแล และโน้มน้าวให้ผู้อื่นมีความเคารพเชื่อถือ ศรัทธาด้วยความเต็มใจ และกระทำตามในทางที่เหมาะสม

อาคม วัดโสง (2547: 3) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของกระบวนการ ความสามารถ หรือกิจกรรม ซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของ

บุคคลอื่น โดยที่บุคคลอื่นจะคล้อยตามหรือปฏิบัติตามผู้นำ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

อินทร กิตติก้อง (2550: 7) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการชักจูงผู้อื่นให้ร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันตามที่ได้กำหนดไว้

โดยสรุปภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย เป็นกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์การหรือหน่วยงานให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยกระบวนการติดต่อสื่อสารหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม

2.2 ประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. (2536: 57-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี) จากแนวคิดทางการศึกษาในการจัดระบบการเรียนการสอนแบบพัฒนาการนิยม ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี เผยแพร่แนวคิดการจัดระบบการเรียนการสอนแบบพัฒนาการนิยมในหลายรูปแบบ ดังได้กล่าวมาแล้วคือ เผยแพร่ผ่านสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย เขียนหนังสือ บทความ และที่สำคัญคือการสอนให้แก่ลูกศิษย์โดยตรง ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เป็นผู้ริเริ่มให้มีการสอนวิชาปรัชญาการศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก โดยท่านเป็นผู้สอน เนื้อหาวิชาการศึกษาเป็นการเผยแพร่แนวคิดของปรัชญาการศึกษาอเมริกัน คือ ปรัชญาการศึกษา ประสบการณ์นิยม หรือพัฒนาการนิยม และการศึกษาแบบพัฒนาการ

สำหรับแนวคิดการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้อธิบายว่าเป็นการศึกษาที่เน้นการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน และเน้นการทดลองเพื่อทดสอบความถูกต้องของความรู้ ท่านกล่าวว่า “...ลัทธิ Pragmatism ซึ่งเขาค้นพบและเขาเชื่อว่าประสบการณ์ย่อมจะก่อให้เกิดความรู้เป็นอย่างดี” นักการศึกษาได้นำความคิดนี้มาประยุกต์ใช้โดยถือว่า “การให้การศึกษา ก็คือการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อว่าเขาจะได้ลงมือขึ้นตรงตามความถนัดของเขา” และนักปรัชญาปฏิบัตินิยม Pragmatism มักจะถามตัวเองว่า “Pragma เป็นภาษากรีกโบราณ แปลว่า Does it work... เมื่อถามเช่นนี้แล้วก็ต้องทดลองหรือไม่ ต้องทดลองดูก่อนว่า จะได้จริงไหมตามที่คิดนั้น ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาตามแนวลัทธินี้จึงนิยมการทดลองเป็นอันมาก

1. วิวิธวิทยาศาสตร์คือวิธีการแห่งปัญญา เมื่อการทดลองคือหัวใจสำคัญของการยืนยันความถูกต้องของความรู้ ตามแนวปรัชญาปฏิบัตินิยมหรือ Pragmatism อันเป็นปรัชญาพื้นฐานของพัฒนาการนิยม ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้อธิบายว่า วิธีการหาความรู้ของพัฒนาการนิยม ก็คือ วิธีการแก้ปัญห (Problem-Solving Method) หรือเรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา (Method

of Intelligence) ซึ่งวิธีการนี้ต้องนำไปใช้เป็นวิธีสอนทั่วๆ ไป หรือใช้เป็นวิธีการบริหารสถานศึกษา วิธีการมี 5 ขั้นตอน คือ

- 1.1 การกำหนดปัญหาให้ถูกต้องและเหมาะสม (Location of Problem)
- 1.2 การกำหนดหนทาง หรือสมมติฐานที่อาจจะแก้ปัญหานั้นได้ (Setting up of Hypotheses)
- 1.3 การทดลองทำตามหนทางเหล่านั้น และการเก็บข้อมูลของการทดลองนั้นๆ (Experimenting and Collecting of Data)
- 1.4 การพิจารณาหรือวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น (Analysis of Data)
- 1.5 การสรุปผลว่า การแก้ปัญหานั้นที่กำหนดไว้นั้น ได้กระทำสำเร็จประการใดตามนัยของการวิเคราะห์ดังกล่าว

วิธีการแห่งปัญญานี้ นับว่าเป็นวิธีการคิดที่สำคัญของโลกวิทยาศาสตร์และจัดได้ว่าเป็นแม่บทสำคัญของการศึกษาแผนใหม่ สามารถปรับใช้กับวิชาต่างๆ เช่น การสอนคณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย รวมทั้งสามารถปรับใช้ในการบริหารงานการศึกษา เพราะงานบริหารก็คือการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอยู่โดยตรง

2. หลักการประชาธิปไตย คนไทยคุ้นเคยกับคำว่า ประชาธิปไตยมาตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 โดยนักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดให้ท่องจำจนขึ้นใจว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการปกครองโดยคนส่วนใหญ่ของประเทศ อำนาจอธิปไตยคืออำนาจของปวงชน ตลอดจนคำหยาๆ ที่เป็นศัพท์เฉพาะอีกหลายคำ นักเรียนฟังดูแล้วก็ไม่เข้าใจรู้เพียงอย่างเดียวว่าถ้าต้องการประชาธิปไตยต้องไปเลือกตั้ง ดังคำกล่าวรณรงค์เพื่อให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งว่า รักประชาธิปไตยต้องไปเลือกตั้ง จนบางคนแย้งว่า ไม่รักประชาธิปไตยแต่รักเงินของผู้สมัคร ส.ส. จะไปเลือกตั้งได้หรือไม่ บางคำเชิญถึงขนาดเปรียบเทียบว่า ขายเสียงขายสิทธิ์ เหมือนขายชีวิต ขายชาติ

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พิจารณาเห็นความสำคัญของประชาธิปไตย ในประเด็นเรื่องการศึกษา ท่านมีความเห็นว่าถ้าจะประสงค์ให้สังคมเป็นประชาธิปไตย ต้องเริ่มสอนเรื่องประชาธิปไตยกันจากในโรงเรียนเลยทีเดียว เพราะการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเป็นการหาข้อยุติปัญหาขัดแย้งด้วยความเห็นของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น คนส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาเป็นอย่างดี เพื่อการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ จะกระทำด้วยเหตุด้วยผล ในสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีสัมพันธภาพกับมนุษย์คนอื่นในรูปแบบต่างๆ ประชาธิปไตยเป็นเพียงสัมพันธภาพในรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นสัมพันธภาพที่ “ต่างก็นับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต่างก็ใช้ปัญญาเป็นหลักใหญ่ ใช้ปัญญาเป็นเครื่องยึดรั้งไม่ให้ร่วมมือไปในทางเสีย เพื่อไม่ให้ไปหลงนับถือในเรื่องซึ่งเสียหาย ทุกคนร่วมมือกัน แบ่งปันกัน และประสานงานกันเพื่อแก้ไข ปัญหาให้ลุล่วงไปจนได้ และทำให้ทุกคนได้เจริญเติบโตไปด้วยกันทั่วทุกคนตามอัตภาพของตน

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มองเห็นว่า วิธีการของประชาธิปไตยเป็นวิธีการของปัญหาซึ่งเกี่ยวโยงอย่างสำคัญกับการศึกษาแผนใหม่ ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของธรรมะและไม่ใช่ว่า

เป็นเพียงรูปแบบของการปกครองเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นวิถีทางของชีวิต (A way of Life) อีกด้วย โดยเฉพาะคนที่มีความเชื่อเป็นครุฑย่อมจะต้องยำศิษย์ของตนเสมอว่า ให้ยึดถือเอกประชาธิปไตยเป็นแนวทางแห่งชีวิตประจำวัน ท่านได้ย้ำว่า หลักการสำคัญอันเป็นหัวใจของประชาธิปไตยมีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ การวธธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

การวธธรรม หมายถึง มีการเคารพกันอย่างยิ่ง (Respect for Individuals) คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมจะเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพแก่ความคิดของคนทุกคน นักปราชญ์ ในเรื่องนี้กล่าวไว้ว่า “I may not agree with what you say; but I will fight to the death for you to say it.

สามัคคีธรรม หมายถึง มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน (Sharing, Participating, and Cooperating) หมายความว่า ผู้ใดสามารถในทางใดก็อาจารับแบ่งงานไปทำ ไม่ป่วยเบี่ยงและหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัธยาศัยและประสานงานกันหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนซึ่งร่วมกันวางไว้ ไม่มีใครดื้อดึงกลั่นแกล้งเนื่องจากเห็นแก่ตัวเอง

ปัญญาธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) ซึ่งในความเห็นของท่าน วิธีการแห่งปัญญาก็คือ วิธีการแก้ปัญหา หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง หมายความว่า เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาเข้าแก้ไข มิใช่ใช้อารมณ์หรือใช้อำนาจบาตรใหญ่ของผู้ใดแต่ผู้เดียวสั่งการ เราต้องคิดว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริงอะไรเป็นสาเหตุของปัญหานั้น ดังนั้น ควรแก้ไขอย่างไร

หลักการทั้ง 3 ประการนี้ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช จัดว่าเป็นวินัยของคนที่มีเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยทั้งปวงและความสัมพันธ์ภายในหลัก 3 ประการอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญญาธรรม ย่อมมีฐานะเป็นเสมือนหางเสือเรือคอยควบคุมให้การวธธรรม และสามัคคีธรรมเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มนุษย์จำนวนไม่น้อยในโลกเชื่อว่าเป็นการปกครองที่ดีที่สุด ที่มนุษย์คิดค้นและนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีทางการเมืองและในชีวิตประจำวันอุดมคติและเป้าหมายของระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่อาจเรียกได้ว่า เป็นคุณธรรมระดับสูงของมนุษย์สำหรับประเทศไทยคำว่า ประชาธิปไตย เริ่มเด่นชัดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แต่ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตยในสังคมไทยยังคลุมเครืออยู่เพราะรูปแบบการปกครองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของนักการเมืองที่ได้เข้ามาบริหารประเทศซึ่งตรงข้ามและไม่สอดคล้องกับความหมายของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้น นักวิชาการหลายคนได้พยายามให้คำจำกัดความของคำว่า ประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2520 : 66-68) และให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานทีเรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทิดทูนอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำ หมายถึง การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวล่วงในสิทธิผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

ปรีดี พนมยงค์ (2552: 349) ได้อธิบายว่า คำว่า “ประชาธิปไตย” หมายถึง หมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ คำว่า “ประชาธิปไตย” ความเป็นใหญ่ของปวงชน ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในหนังสือพจนานุกรมของทางราชการว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” Watson และ Richard A. ได้อธิบายว่า คำว่า ประชาธิปไตยมาจากรากศัพท์ภาษากรีก คือ Demos แปลว่า ประชาชน (People) และ Kratia แปลว่า การปกครอง (Rule) ดังนั้น เมื่อรวมกันแล้ว โดยนัยทางภาษาประชาธิปไตยจึงหมายถึง การปกครองโดยประชาชน(พิเชษฐ วังศ์เกียรติขจร. 2552: 49; อ้างอิงมาจาก Watson and Richard A. 1985: 3-4)

คำนึง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง (2549: 6-7) ได้อธิบายว่า ประชาธิปไตยเป็นคำที่ไทยบัญญัติขึ้นมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า democracy ซึ่งมาจาก ภาษากรีกว่า Demokratia เป็นคำประสมระหว่าง Demos ซึ่งแปลว่าประชาชน กับ Krotos ซึ่งแปลว่า การปกครอง คำว่า democracy จึงหมายถึงอำนาจของประชาชน เช่นเดียวกับคำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งเกิดจากประชา มาจากคำว่า ประชาชน อธิปไตย คืออำนาจสูงสุด ซึ่งหมายถึง อำนาจสูงสุดของประชาชน ดังนั้นคำว่าประชาธิปไตย จึงหมายถึงการปกครองที่ถือว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุด ซึ่งเป็นการปกครองของประเทศโดยประชาชนและเพื่อประชาชนสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตของตนเอง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2543: 69-72) ได้อธิบายว่า คำว่า ประชาธิปไตย ถอดศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ Demos แปลว่า ประชาชน และ Kratos แปลว่า อำนาจ เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็มีความหมายว่า อำนาจของประชาชน หรือประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจเพราะฉะนั้นหลักการขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต”รากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับว่าเริ่มต้นมาจากประเทศกรีซ และได้พัฒนาขึ้นมาในบรรดาประเทศยุโรปตลอดจนสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาซึ่งพอจะประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในรัฐ
2. ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
3. การดำเนินการต่างๆ ของรัฐนั้น ถือเอามติของเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน แต่ในเวลาเดียวกันเสียงส่วนน้อยหรือคนส่วนน้อยในรัฐจะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่ป้องกันมิให้ประชาชนส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงอย่างผิดทำนองคลองธรรม
4. กระบวนการของประชาธิปไตย คือ วิธีการปกครองซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายของประชาชน

นิรมล สุวรรณบัณฑิต (2545: 13) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย สรุปได้ว่า ประชาธิปไตยมีความหมายเป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบของการปกครอง ประชาธิปไตยที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ และวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

1. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบการปกครอง จะเป็นการปกครองโดยรัฐบาลที่เป็นของประชาชน มีผู้แทนที่เป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิปกครองตนเอง ผู้บริหารประเทศมาจากการเลือกตั้งของประชาชน
2. ประชาธิปไตยซึ่งเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนจะต้องยึดหลักความมีสิทธิเสรีภาพ ภราดรภาพ และความเสมอภาคภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมายมีความยุติธรรม
3. วิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมที่แสดงออกของประชาชนที่บ่งชี้ถึงการมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ในด้านคารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และศรัทธาในระบบประชาธิปไตย

อมร รักษาสัตย์ (2547: 6) อธิบายไว้ว่า ประชาธิปไตยมีความหมายในหลายทาง ได้แก่ ในความดั้งเดิมประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองแบบหนึ่งซึ่งสิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองที่พลเมืองทั้งปวงเป็นผู้ใช้โดยตรงตามระเบียบวิธีการที่ว่าด้วยเสียงข้างมาก เป็นฝ่ายชนะการปกครองแบบนี้เรียกกันว่า “ประชาธิปไตยโดยตรง” หรือ “ประชาธิปไตยทางตรง” (Direct Democracy) ประชาธิปไตยเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประชาชนพลเมืองใช้สิทธิอย่างเดียวกัน โดยผ่านทางผู้แทนที่ประชาชนเป็นผู้เลือกและรับผิดชอบต่อประชาชนพลเมืองทั้งหมด โดยที่ไม่ได้ใช้สิทธิในการปกครองตนเองโดยตรง เราเรียกประชาธิปไตยแบบนี้ว่า “ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน” (Representative Democracy) ประชาธิปไตยเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแม้ผู้ที่มีเสียงข้างมากจะใช้อำนาจตัดสินใจในลักษณะเสียงส่วนมาก แต่ก็เป็นไปภายใต้ขอบเขตจำกัดแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ออกแบบรับรองสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิส่วนรวมบางประการ เช่น สิทธิในการพูด และในการนับถือศาสนา เป็นต้น โดยเรียกประชาธิปไตยแบบนี้ว่า “ประชาธิปไตยเสรี หรือประชาธิปไตยแบบมีรัฐธรรมนูญ” (Liberal or Constitutional Democracy)

ประชาธิปไตยในอีกความหมายหนึ่ง ถูกนำมาใช้อธิบายระบบการเมืองหรือสังคมใดๆ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะลดความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างอันเกิด

จากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าการปกครองในระบบนั้นจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยตามความหมายทั้ง 3 ประการข้างต้นหรือไม่ เราเรียกประชาธิปไตยแบบนี้ว่า “ประชาธิปไตยทางสังคมหรือเศรษฐกิจ” นอกจากนี้ อมร รัชศาสตร์ (2547: 7-9) ยังได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า ประชาธิปไตยนั้นมีสาระและหลักการสำคัญในหลายประการ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด
2. รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน
3. ในประเทศขนาดใหญ่ที่ใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม จะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถออกเสียงเลือกตั้งได้โดยอิสระ
4. สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจทางการเมืองหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ ต้องตั้งขึ้นโดยวิธีทางแห่งการแข่งขัน เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงความเห็นชอบของประชาชน
5. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลาโดยกระทำผ่านกลไกต่างๆ หรือใช้สิทธิแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง
6. รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิในการติชม ควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลา และมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้
7. อำนาจการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคนคนเดียว หรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง
8. รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจมีการตรวจ สอบและถ่วงดุล หรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน
9. หน้าที่หลักของรัฐบาล คือ ส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพของพลเมือง
10. การตัดสินใจที่สำคัญต้องเป็นไปตามเสียงข้างมาก โดยคำนึงถึงสิทธิของเสียงข้างน้อย
11. ประชาชนมีความเสมอภาคในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคตามกฎหมายและความมีโอกาสเท่าเทียมกันในทุกด้าน ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีผู้ใดมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น
12. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวาง โดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเหล่านั้น อย่างน้อยก็ในด้านสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ
13. ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุม การตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริง และอย่างมีข้อมูลข่าวสาร
14. รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจ

วิสุทธิ โพธิ์แท่น (2548: 48-49) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า “ระบอบประชาธิปไตย” หมายถึง ระบอบการเมืองการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบและสนองตอบ

ต่อความต้องการของประชาชน รัฐบาลนี้ประกอบด้วยบุคคลอันเป็นตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนให้ความยินยอมหรือเห็นชอบ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่แท้จริงและเป็นไปอย่างเสรี ซึ่งมีกำหนดเวลาที่แน่นอน อีกทั้งยังยึดหลักความเสมอภาคและทั่วถึงในการเลือก นอกจากนี้ยังเป็นรัฐบาลที่ปกครองโดยยึดหลัก นิติธรรม อันกำหนดถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมในหมู่ประชาชนดำเนินการปกครอง โดยถือหลักเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายข้างน้อย และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน ตลอดจนการสืบทอดตำแหน่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความยินยอมพร้อมใจของประชาชนตามหลักของอำนาจอธิปไตยของปวงชน

นอกจากนี้ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น (2548: 45) ยังได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดแรก ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง หรือระบบการเมือง คือ เมืองค์กรต่างๆ ในการปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง เช่น การมีสภาผู้แทนราษฎร มีพรรคการเมืองมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

2. แนวคิดที่สอง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์หมายความว่า ประชาชนมีความรู้สึกและยอมรับคุณค่าของประชาธิปไตยในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ โดยยึดถือและปฏิบัติอย่างมั่นคงตามวิถีทางแห่งกฎหมายเพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักการแห่งประชาธิปไตย

3. แนวคิดที่สาม ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หมายความว่า การปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประชาชนทุกคนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ไม่ละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น เคารพกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด หากประชาชนของประเทศใดไม่ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตประเทศนั้นก็ไม่เรียกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือแม้จะมีกลไกอื่นเช่นมีรัฐธรรมนูญ มีพรรคการเมืองหรือมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 31) ได้กล่าวถึงระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ว่า การปกครองในระบอบ “ประชาธิปไตย” ไม่เพียงแต่มีกติกาหรือมีรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดระบบ การปกครองประเทศภายใต้หลักการของรัฐธรรมนูญเท่านั้น สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ คน หรือ ประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ มีความแตกต่างหลากหลายภายใต้หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักความเสมอภาค จำเป็นต้องมีความเป็น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นเป็นการปกครองโดยประชาชน หรือ ประชาชนปกครองตนเอง ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ “พลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตยต้องมีลักษณะ 6 ประการ

1. มีอิสระภาพ รับผิดชอบ และพึ่งตนเองได้

ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดในประเทศ ประชาชนในประเทศมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมี

สิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย เป็น ไท คือ เป็นอิสระชนที่พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ และไม่ยอมอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของผู้ใด และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

2. เห็นคนเท่าเทียมกัน/เคารพความเสมอภาค

ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ให้อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในสังคมระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าประชาชนจะแตกต่าง หรือ สูงต่ำ กันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน ไม่ว่าจะจบดอกเตอร์หรือจบ ป.4 ไม่ว่าจะมีความรู้หรือไร ไม่ว่าจะป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ “พลเมือง” จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนเป็นแนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจนทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศเสมอกัน แม้จะมีการพึ่งพาอาศัยแต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม แต่จะมีความแตกต่างอย่างโดยสิ้นเชิง จากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการ หรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมเป็น แนวตั้ง (vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่อิสระชน และมองเห็นคนเป็นแนวตั้ง มีคนที่อยู่สูงกว่า และมีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมีใช้ลักษณะของ “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย

3. เคารพและยอมรับความแตกต่าง

ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพ ระบอบประชาธิปไตยให้เสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนแตกต่างกันได้ ไม่จะเป็นเรื่องการเมืองการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง และนำมาซึ่งความแตกแยกในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพ ความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างกัน และต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่า คนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับ โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกันก็ตาม

4. เคารพสิทธิผู้อื่น

ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนกระทั่งไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนกระทั่งไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตย ก็จะกลายเป็น อนาธิปไตย

เพราะ ทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด สิทธิในระบบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมี ขอบเขต คือ มีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพ สิทธิผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไป ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

5. รับผิดชอบต่อสังคม

ในระบบประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจ หรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำ โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ ของผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย โดยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ ดีขึ้น หรือแย่ลงโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ ก็ด้วยการกระทำของคนในสังคม และที่สังคมแย่ลงไป ก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคม “พลเมือง” นั่นก็คือ ผู้ที่มีสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศ และเป็นเจ้าของสังคม “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำให้สังคมเสื่อมลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม มองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาโดยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยกันทำให้สังคมดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา

6. เคารพกติกาและเข้าใจระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย คือการปกครองโดยประชาชน โดยใช้กติกา หรือกฎหมายที่มาจากประชาชนหรือผู้แทนประชาชน ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามสมควร ทั้งในเรื่อง หลักประชาธิปไตย หรือ การปกครองโดยประชาชน และหลักนิติรัฐ หรือ การปกครองโดยกฎหมาย เข้าใจเรื่องการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ทั้งติดตามความเป็นไปและมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการไปเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ ตามสมควร ถ้ามีความขัดแย้งก็เคารพกติกา และใช้วิธีทางประชาธิปไตยในการแก้ปัญหา โดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและความหมายของประชาธิปไตย สามารถให้ความหมาย คำว่า ประชาธิปไตย คือ ระบอบการเมืองการปกครองรูปแบบหนึ่ง ที่มีรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบต่อและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน โดยรัฐบาลเป็นตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนให้ ความยินยอมหรือเห็นชอบ ผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง เป็นการปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชน

2.3 ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) บางท่านถือเป็นแบบเดียวกับภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ถือเป็นภาวะผู้นำแบบหนึ่งหรือสไตล์หนึ่ง (a type of leadership style) ที่สมาชิกของกลุ่มมีบทบาทการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมาก

ขึ้น ซึ่งนักวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบนี้มีประสิทธิผลช่วยเพิ่มผลผลิตมากขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกดีขึ้น และช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจให้กับสมาชิก มีลักษณะสำคัญ คือ สมาชิกของกลุ่มได้รับการกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและความเห็น สมาชิกมีความผูกพันกับกระบวนการดำเนินงาน มีการกระตุ้นและให้รางวัลสำหรับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อการได้รับข้อเสนอทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาใหม่ๆ ริเริ่มสร้างสรรค์ สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับการบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำแบบนี้อาจมีข้อเสีย เช่น หากบทบาทไม่ชัดเจนอาจทำให้การสื่อสารล้มเหลวหากมี เวลาไม่เพียงพอก็อาจทำให้ได้โครงการที่ไม่สมบูรณ์ หรือหากสมาชิกมีความรู้หรือความชำนาญไม่เพียงพอ ก็อาจมีผลต่อคุณภาพการตัดสินใจ เป็นต้น (Cherry, 2013)

ภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ มีผู้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้มุ่งให้บริการ (Servant) และผู้นำ (Leader) มีความหมายตรงกันข้ามแต่เมื่อรวมทั้งสองคำนี้เข้าด้วยกัน ความหมายที่ขัดแย้งกลับกลายเป็นคำที่ไปด้วยกันได้ และสามารถเกิดขึ้นได้จริง ซึ่งกรีนลีฟ (Greenleaf, 1977) ได้อธิบายความหมายของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการว่าเป็นการปฏิบัติที่บุคคลเลือกที่จะเป็นฝ่ายมุ่งให้บริการก่อนเป็นอันดับแรก และการนำจะเป็นผลมาจากการให้บริการผู้อื่นก่อน ผู้นำประเภทนี้อาจจะมีภาวะผู้นำตามตำแหน่งหรือไม่ก็ได้ แต่จะเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกัน เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันและมองการณ์ไกล การฟัง และการใช้อำนาจทางศีลธรรมและการมอบอำนาจ

ผู้นำแบบมุ่งให้บริการจะมุ่งไปที่การให้บริการผู้อื่นก่อนเป็นอันดับแรก มีความรักปรารถนาดีและต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งการให้ความรักและช่วยเหลือผู้อื่นจะเป็นการให้ความหมายและความพึงพอใจในชีวิต (Keith, 2010: Online)

ผู้นำแบบมุ่งให้บริการ คือ ปัจเจกชนที่มีบุคลิกภาพบางอย่างโดยเฉพาะให้ความสำคัญกับคนเป็นอันดับแรก เป็นนักสื่อสารที่ดี เป็นผู้ให้ความร่วมมือที่มีความเห็นอกเห็นใจ เป็นคนที่รู้จักใช้ญาณทัศนะในการมองการณ์ไกล เป็นนักคิดอย่างเป็นระบบ และคนที่ใช้สิทธิอำนาจในทางศีลธรรม (วิทยากร เชียงกุล, 2553: 17; อ้างอิงจาก Sipe; & Frick, 2001)

ผู้นำแบบมุ่งให้บริการ คือ ผู้มองข้ามผ่านผลประโยชน์และทำตนให้เป็นแหล่งทรัพยากร ความรับผิดชอบของผู้นำคือการให้แน่ใจว่าผู้ร่วมงานและผู้ตามจะมีทรัพยากรที่จำเป็น เน้นการบรรลุวัตถุประสงค์และทรัพยากรที่ว่านั่นก็คือ ผู้นำ ซึ่งผู้นำจะมองว่าตนเองเป็นผู้นำ เป็นผู้ต้องให้บริการ ต้องสร้างชุมชน นำทางที่จะสามารถปฏิบัติได้เพื่อบรรลุเป้าหมายและเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ทุกคนจะได้รับร่วมกัน (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553; อ้างอิงจาก Spers, 2004)

ผู้นำแบบมุ่งให้บริการ คือ ปัจเจกชนที่มีจิตรับใช้ให้บริการมาก่อน และตัดสินใจอย่างมีจิตสำนึกที่จะนำเพื่อจะได้รับใช้คนอื่นได้ดีขึ้น ไม่ใช่อยากนำเพื่อตนเองจะได้มีอำนาจเพิ่มขึ้น เป้าหมายของการนำ คือ เพื่อพัฒนาความเจริญงอกงามของปัจเจกชนในองค์กรและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้คนและทีมงาน (วิทยากร เชียงกุล, 2553: 17)

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เนื่องมาจากความล้มเหลวขององค์กร

ต่าง ๆ ที่เป็นมามากสืบเนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่มีภาวะผู้นำนั่นเอง และไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้นที่จะต้องมีความรู้ จะต้องพัฒนาครูในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำอีกด้วย

จากศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู มีผู้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำครู ไว้ดังนี้ ภาวะผู้นำครูเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากแนวคิดภาวะผู้นำ เนื่องมาจากครูจะไม่ใช่ผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กร แต่เป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่เน้นย้ำการมีส่วนร่วมมากกว่าการใช้ อำนาจในแต่ละคน การพัฒนาภาวะผู้นำครูได้ถูกทบทวนมากขึ้นในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการอบรมครูครั้งใหม่ (ภัทรจิตต บุรีเพ็ญ. 2556: Online; อ้างอิงจาก Boles; & Troen, 1994; Lieberman, 1978; Smith, 1999; Dozier, 2007; Greenlee, 2007) ภาวะผู้นำครูจึงเป็นการแสดงออกของครูในการร่วมกัน ทำงานอย่างร่วมมือรวมพลังนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจน การมีความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องต่าง ๆ ระหว่างครูแต่ละบุคคลภายในสถานศึกษา รวมไปถึง ความสามารถของครูในการนำทั้งการนำในห้องเรียน การนำนอกห้องเรียนและการนำครูคนอื่น ๆ โดยปราศจากการใช้อิทธิพลในการกระตุ้น ชักจูงเพื่อนครูให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีความรับผิดชอบ ต่อความตัดสินใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เข้าร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน และให้ความ ร่วมมือรวมพลังในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ไปสู่เป้าหมายร่วมภาวะผู้นำครูที่มี ประสิทธิภาพสูงสุดจะต้องให้ความสำคัญกับความเชื่อใจ การสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นอันดับแรก

ภาระงานด้านการเรียนการสอนสลับซับซ้อนกันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการ ปฏิบัติงานทางวิชาชีพที่มีมาตรฐานสูง วิชาชีพครูถือว่าเป็นวิชาชีพหลัก เป็นตัวแทนหลักของการ เปลี่ยนแปลงในยุคสังคมฐานความรู้ ถ้าปราศจากครู หรือปราศจากความสามารถของครูแล้วสภาพ สังคมในอนาคตจะผิดรูปร่างไปจากปัจจุบัน หรือกลายเป็นสังคมที่ไม่พึงประสงค์ เพราะครูเป็นผู้ที่ บทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาเยาวชนผู้ซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายของการศึกษา โดยเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถปรับตัว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น สมควรที่จะถึงเวลาแล้วที่จะต้องกระตุ้นให้หน่วยงานทางการ ศึกษาได้คิดให้ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ความรู้ทางวิชาชีพ และสถานภาพ ทางวิชาชีพ ควรจะมีลักษณะอย่างไรสำหรับครูรุ่นใหม่ผู้ที่จะกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้ เหมาะสมกับยุคสมัย การสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ครูเหล่านี้ก็จะไปช่วย นักเรียนให้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเช่นกัน ซึ่งเป็นหนึ่งในความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เป็นส่วนสำคัญของ ภาวะผู้นำ และเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของกาเรียนรู้ทางวิชาชีพระหว่างครูด้วยกันเอง (Goodson; & Hargreaves 2005)

นอกจากนี้ การพัฒนาสถานศึกษาสำเร็จได้โดยการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Interchange) อยู่ตลอดเวลา มีการเสวนาทางวิชาชีพทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อีกทั้ง ยังมีแนวทางการทำงานที่กระตุ้นครูให้ทำงานไปพร้อม ๆ กับการนำไปสู่เป้าหมาย และมีหลักฐานแสดง

ให้เห็นว่าครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนครูคนอื่น ๆ และทำงานเกี่ยวกับสถานศึกษาในเวลา

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaboration Learning) เป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำครู เนื่องจากการเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการที่บุคลากรในสถานศึกษาให้ความร่วมมือรวมพลังในการทำงานเป็นทีม เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายร่วม โดยมีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการสืบค้นร่วมกัน ได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความรู้ร่วมกัน นอกจากนี้การเรียนรู้ร่วมกันสามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี เนื่องจากครูจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเองภายในกลุ่มรวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสร้างความรู้หรือสร้างงานที่จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในกระบวนการจัดการกับข้อมูลสารสนเทศบนฐานของการสืบค้นครูจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันและมีโครงสร้างการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของเป้าหมายร่วมกัน โดยทุกคนจะต้องเคารพในสิทธิและความสามารถอันโดดเด่นของสมาชิกแต่ละคน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และยอมรับ ในหน้าที่รับผิดชอบของตน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันจะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกที่สอดคล้องกัน พอตัวอย่างลึกซึ้งผ่านความรับผิดชอบของตน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันจะเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก ที่สอดคล้องกันพอตัวอย่างลึกซึ้งผ่านความร่วมมือกันและก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิก

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549) กล่าวว่าบทบาทภาวะผู้นำที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์
2. มีความเชื่อว่าโรงเรียนมีไว้เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้
3. ต้องให้คุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์
4. ต้องมีทักษะที่ดีของการเป็นนักสื่อสาร นักฟังที่มีประสิทธิภาพ
5. ต้องกล้าที่จะเสี่ยง

นิคซ์ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2549. Online. อ้างอิงจาก Nickse: 1977) กล่าวว่า ครูมีบทบาทภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น มาจากความเชื่อและเหตุผลสำคัญ 4 ประการคือ

1. ครูส่วนใหญ่มีความสนใจต่อภาระหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย กล่าวคือ จะใส่ใจในงานที่ได้รับมอบหมายนั้นคืออะไร มีเป้าหมายอะไร และจะทำให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร
2. ครูส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกร่วมต่อสิ่งที่เคยปฏิบัติมาด้วยกันกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ จึงมีความตระหนักและระมัดระวังต่อค่านิยมที่เป็นปทัสสถานของกลุ่มที่เคยมีร่วมกัน
3. ครูส่วนใหญ่มักมีความรู้ความเข้าใจต่อชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี จึงมีข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมและเจตคติต่าง ๆ ที่ชุมชนนั้นยึดถือและปฏิบัติอย่างเพียงพอ
4. ครูส่วนใหญ่สามารถที่จะนำการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติได้ดี มักจะรู้ว่าจะต้องทำอะไรที่ไหนและอย่างไรจึงจะทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นสำเร็จ

แฮริสและแลเบรท (ภัทรจิตติ บุรีเพ็ญ. 2556: Online; อ้างอิงจาก Harris; & Lambert. 2003) กล่าวถึงบทบาทภาวะผู้นำครูไว้ 3 ด้านได้แก่

1. ภาวะผู้นำต่อครูคนอื่น ๆ โดยการฝึก (Coaching) การแนะนำ (Mentoring) การนำในการทำงานกลุ่ม เป็นพี่เลี้ยงของครูใหม่หรือครูที่มีประสบการณ์น้อย
2. ภาวะผู้นำด้านการปฏิบัติในการหน้าที่ที่เป็นศูนย์กลางสู่การปรับปรุงการเรียนรู้และการสอนให้ดีขึ้น เป็นผู้นำของทีมพัฒนาสถานศึกษา
3. ภาวะผู้นำด้านวิธีการสอน โดยการพัฒนาและการออกแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถเป็นนักพัฒนาหลักสูตร นักเขียนที่อดทน และนักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เชื่อมโยงไปสู่ห้องเรียน

คาเซนมีเยอร์และมอลเลอร์ (อาภารัตน์ ราชพัฒน์: 5; อ้างอิงจาก Katzenmeyer; & Moller. 2001) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำครูมี 3 มิติ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำต่อนักเรียนหรือครูคนอื่น ๆ ผู้อำนวยการความสะอาด พี่เลี้ยง ที่ปรึกษา ผู้ฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร สร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ และการนำกลุ่มศึกษาต่างๆ
2. ภาวะผู้นำต่อหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการ ชำรงไว้ซึ่งการจัดการสถานศึกษา และดำเนินการไปสู่เป้าหมายผ่านทางบทบาทต่าง ๆ ดังเช่น หัวหน้าฝ่าย นักวิจัยเชิงปฏิบัติการสมาชิกของกลุ่มงาน
3. ภาวะผู้นำต่อการตัดสินใจหรือความร่วมมือกัน สมาชิกของทีมพัฒนาสถานศึกษาสมาชิกของคณะกรรมการ ผู้ริเริ่มในการร่วมมือกับองค์กรธุรกิจ สถาบันอุดมศึกษา และสมาคมครูผู้ปกครอง

อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554: 142-144) สังเคราะห์บทบาทและคุณลักษณะภาวะผู้นำไว้ดังนี้

1. มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มีองค์ประกอบย่อยดังนี้
 - 1.1 มีความมุ่งมั่นและการพัฒนาตน ไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนและช่วยเหลือครูคนอื่นให้สามารถพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพด้วย
 - 1.2 มีการพัฒนาตนไปสู่ครูมืออาชีพภายใต้บรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกันของครู
 - 1.3 สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นการใช้ปัญญา ให้ทีมสร้างแนวคิดใหม่ สร้างวิธีการใหม่และนำไปสู่การปฏิบัติจนเห็นผลเชิงประจักษ์ได้
 - 1.4 มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้
 - 1.5 เป็นผู้นำทางชีวิตให้กับเพื่อนครู
 - 1.6 การพัฒนาวิชาชีพครูให้กับเพื่อนร่วมงาน
 - 1.7 เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษากับครูใหม่เป็นผู้ที่หมั่นฝึกตนเองอยู่เสมอ
 - 1.8 การสามารถชี้แนะผู้ร่วมงานและเพื่อนครูโดยวิธีคิดแบบไตร่ตรองและค้นหา

ด้วยตนเอง

1.9 ส่งเสริมและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูชั้นในโรงเรียนบนรากฐานการจัดการเชิงระบบขององค์การที่ตายตัวไปสู่ระบบที่ยืดหยุ่น

2. เป็นแบบอย่างทางการสอนมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

- 2.1 เป็นผู้นำทางการเรียนการสอนที่เกิดจากตนเอง
- 2.2 การเป็นแบบอย่างที่ดีของการสอนและการเรียนรู้
- 2.3 เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอน
- 2.4 ครูแสดงความเชี่ยวชาญระดับสูงด้านการเรียนการสอน
- 2.5 ทักษะการสอนแบบมืออาชีพ
- 2.6 มุ่งมั่นอย่างจริงจังในการปฏิบัติการสอน การเรียนรู้ และการประเมิน
- 2.7 เป็นผู้สอนที่ดีในห้องเรียน

3. มีส่วนร่วมในการพัฒนา มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

3.1 เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานในทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตนและสามารถปฏิบัติงานในชุมชนได้

- 3.2 ทำงานร่วมกับครูคนอื่นและผู้บริหาร
 - 3.3 มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน
 - 3.4 เป็นผู้นำด้านการมีส่วนร่วม
 - 3.5 การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครูคนอื่น
 - 3.6 เป็นแบบอย่างในการผสมผสานความร่วมมือ
4. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบย่อยดังนี้
- 4.1 เป็นผู้นำด้านการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง
 - 4.2 แปลงแนวคิด วิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติที่ทำได้จริง
 - 4.3 มีความสามารถในการระบุลักษณะของปัญหาและข้อขัดแย้ง
 - 4.4 เข้าใจความขัดแย้งอันมักจะเกิดขึ้นกับภารกิจของโรงเรียน
 - 4.5 เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง
 - 4.6 เมื่อถึงคราวคับขันก็พร้อมที่จะปลุกให้ทุกคนลุกขึ้นสู้เพื่อโรงเรียนและเพื่อ

นักเรียนของตน

5. เป็นผู้นำการบริหารจัดการ มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

- 5.1 เป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ
- 5.2 ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 5.3 ดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งสู่ความสำเร็จ
- 5.4 การประสานงานและการจัดการ

6. มุ่งความสำคัญที่นักเรียนมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

- 6.1 ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 6.2 ดูแลเอาใจใส่นักเรียนของตน

6.3 การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำครูในคู่มือการประเมินสมรรถนะครูในการปฏิบัติงานของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดรอบการพัฒนาสมรรถนะครูตามนโยบายพัฒนาทั้งระบบ ประกอบสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการและการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self-Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาท การเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคมเพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency)

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแล ชั้นเรียน รายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis; & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship; & Collaborative – Building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

คำนี้ ชัยสุวรรณ์รักษ์ และธีระพล บุญสร้าง (2549: 7 – 9) กล่าวว่า แนวความคิดประชาธิปไตยได้เกิดขึ้น 2,000 กว่าปีมาแล้วโดยเริ่มขึ้นครั้งแรกที่ประเทศกรีซโดยพลเมืองในนครต่างๆ มาประชุมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นในการปกครองบ้านเมือง พลเมืองชายที่บรรลุนิติภาวะแล้วทุกคน มีสิทธิเข้าร่วมประชุมเพื่อออกกฎหมายและตัดสินข้อปัญหาต่างๆ เรียกรูปแบบการปกครองนี้ว่า “ประชาธิปไตยทางตรง” ในระยะแรกๆ การประชุมดำเนินไปด้วยความราบรื่น แต่ในระยะหลังพลเมืองเพิ่มมากขึ้น ปัญหาต่างๆ จึงเกิดตามมา และการที่พลเมืองจำนวนมากๆ มาเข้าร่วมประชุมพร้อมกันนั้นเป็นไปได้ยากจึงเกิดแนวความคิดที่จะส่งตัวแทนที่ประชาชนเลือกมาทำหน้าที่แทนตน เพราะเห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีที่สุดในโลก เรียกแบบนี้ว่า “ประชาธิปไตยทางอ้อม” ส่วนความเป็นมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรซึ่งประกอบไปด้วย ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนได้ทำการยึดอำนาจการปกครองจากพระมหากษัตริย์ การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของปวงชนชาวไทย โดยถือคติว่า เป็นอำนาจของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน หลังจากมีการปกครองหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบพ่อปกครองลูก ในสมัยสุโขทัย การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยอยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนสาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เนื่องมาจาก

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจ งบประมาณขาดดุล รัฐบาลไม่สามารถหารายได้ให้พอเพียงรายจ่ายมากกว่ารายรับ

2. การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้แพร่หลายไปทั่วโลกและมีเจ้านาย ข้าราชการ เดินทางไปต่างประเทศ ได้ไปเห็นความเจริญในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ก็มีความต้องการให้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

3. ไทยได้รับผลกระทบจากทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำไปทั่วโลก อันเป็นผลมาจาก สงครามโลกครั้งที่ 1

4. ทำตามอย่างประเทศญี่ปุ่น จีน ตุรกี

5. ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์เจริญก้าวหน้า ทำให้ประชาชนทราบความเคลื่อนไหวของ รัฐบาล และอาจไม่พอใจรัฐบาลบ้าง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2545: 51-53) การเสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบประชาธิปไตย ข้าราชการในแต่ละท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยด้วย โดยจะต้องเริ่มต้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสำคัญของ ระบอบประชาธิปไตย การให้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ การให้การศึกษา และสร้างความเข้มแข็งทาง วัฒนธรรมที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกทางการเมืองซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความรู้สึกศรัทธาเชื่อมั่นในระบอบ ประชาธิปไตยและประเมินค่าด้วยการตัดสินใจยอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็น อุดมการณ์ทางการเมืองของตนซึ่งความรู้และสิ่งศรัทธาเหล่านี้จะนำไปสู่การเผยแพร่และถ่ายทอดให้ นิยมยึดถือปฏิบัติร่วมกัน จนเป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองในที่สุด

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546 : 197-205) ได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนในสังคม นั้น จะต้องมีความสนใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข มีหลักการที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพราะยึดมั่นในความสำคัญความเสมอ ภาค และเสรีภาพของบุคคลมีวิธีการให้ประชาชนได้ใช้อำนาจดังกล่าว โดยมีข้อกำหนดต่างๆ ให้ให้ เกิดการใช้อำนาจนั้น เช่น รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ในการปกครองเพื่อ ผลประโยชน์ของประชาชน

2. ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งผู้นำและประชาชน จะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของ บุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็น และในการ แสดงออกแม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งหรือคัดค้านกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม คนที่มีจิตใจ เป็นประชาธิปไตย จะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นในเรื่องความแตกต่างในการประพฤติปฏิบัติ ของผู้อื่นตราบดีที่บุคคลผู้นั้นไม่ละเมิดศีลธรรมหรือสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งนี้ เพราะคนเราย่อมมี ผลประโยชน์ ความเชื่อ และเหตุผลต่างๆ กัน

3. เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจด้วยเสียง ข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุกๆ ฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองใน

สิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ปัญหาอื่นๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและให้เป็นไปตามหลักที่ว่า แต่ละคนมีสิทธิมีเสียงเท่ากันส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมาก จะถือว่าเป็นฝ่ายตรงกันข้ามหรือจะจัดออกนอกสังคมไม่ได้ เช่น จะห้ามการวิพากษ์วิจารณ์ของฝ่ายนั้นไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นกติกาของการปกครองแบบนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม การยึดถือระเบียบวิธีการตามกฎหมาย และการเคารพสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาดีโดยยุติธรรมอีกด้วย

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พุดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

5. มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ ต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาล การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

6. มองโลกในแง่ดี สิ่งนี้จำเป็นที่มีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ไม่น้อย เพราะตามธรรมชาติการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจกัน แม้จะมีความขัดแย้งกันอยู่ด้วยก็ตาม ความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่างๆ ส่วนหนึ่งย่อมต้องอาศัยการมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมได้ดีกว่าการปกครองแบบอื่นทั้งฝ่ายผู้นำและฝ่ายประชาชน จะต้องมีความเชื่อว่าคนเราจะปกครองตัวเองได้ การมองโลกในแง่ดี ย่อมช่วยให้มนุษย์มีความหวังได้ว่า เรามีความสามารถที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อมและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายไปได้ด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมักจะเป็นไปอย่างเชื่องช้าแต่มีความมั่นใจได้

7. วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปได้ในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติของทางราชการ เพราะถ้าปล่อยให้ฝ่ายหลังนี้ทำอะไรได้โดยไม่มีการคัดค้าน การควบคุม การตรวจสอบ หรือการเหนี่ยวรั้งแล้วอาจทำให้ฝ่ายหลังนั้นหลงอำนาจปฏิบัติตามอำเภอใจ และเกิดการผิดพลาดขึ้นได้โดยง่าย ในประเทศเผด็จการคนส่วนมากมักจะมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้มีอำนาจโดยสิ้นเชิง และปราศจากการโต้แย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ

8. ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้ เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้ที่นิยมอำนาจ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับคามเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขาและยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิม รวมทั้งการมีความคิดอ่านที่ตรงกันข้ามกับจิตใจแบบประชาธิปไตยที่กล่าวมาแล้ว

อาจสรุปได้ว่า การมีจิตใจแบบประชาธิปไตยนั้นควรจะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ สนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นในหลักประชาธิปไตยเคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคล ยึดถือกติกาของการปกครอง สนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ทางการเมือง สำนึกในหน้าที่พลเมือง มองสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในแง่ดี รู้จักการวิจารณ์และไม่มีจิตใจแบบอำนาจนิยม

การศึกษาเพื่อความเป็นประชาธิปไตย/พลเมืองดี (Democracy/Citizenship Education) หมายถึง การศึกษาเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีความเป็นพลโลก เพื่อเตรียมเยาวชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลก ที่ประเทศต่างๆ ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันอย่างแท้จริง ดังนั้น การเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมจึงมิได้จำกัดอยู่แค่ในรัฐหรือประเทศเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงระดับโลกด้วย โดยโคแกน (Cogan) เสนอว่าความเป็นพลเมืองจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ ความสำนึกในอัตลักษณ์ ความพึงใจในการได้รับสิทธิ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ระดับความสนใจและใส่ใจในประเด็นสาธารณะ และการยอมรับค่านิยม พื้นฐานทางสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นสังคมนั้น จะต้องสร้างทั้งด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองมี 8 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการมองเห็นและเข้าถึงปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมโลก
2. ความสามารถที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในเชิงความร่วมมือและรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ทางสังคม
3. ความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ เห็นคุณค่าและเปิดกว้างสำหรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม
4. ความสามารถที่จะคิดเชิงวิพากษ์ และคิดอย่างเป็นระบบ
5. ความมุ่งมั่นที่จะทำให้ความขัดแย้งหมดไปด้วยสันติวิธี
6. ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนการดำเนินชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคเพื่อที่จะดูแลและปกป้องสิ่งแวดล้อม
7. ความสามารถที่จะตระหนักด้านสิทธิมนุษยชน
8. ความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกได้ (Cogan and Derricott, 2000)

จากความหมายภาวะผู้นำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าแนวคิดและบทบาทของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความเสมอภาค และเสรีภาพให้ประชาชน ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง สำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และไม่มีจิตใจที่เป็นเผด็จการ ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพ

3. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในการผลิตบัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พิจารณาเห็นความสำคัญเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องในเรื่องระบบการศึกษา ท่านมีความเห็นว่าถ้าจะประสงค์ให้สังคมเป็นประชาธิปไตย ต้องเริ่มสอนเรื่องประชาธิปไตยกันจากในโรงเรียนเลยทีเดียว เพราะการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเป็นการหาข้อยุติปัญหาขัดแย้งด้วยความเห็นของคนส่วนใหญ่ หลักการสำคัญ อันเป็นหัวใจของประชาธิปไตยมีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ การยอมรับ สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี.)

3.1 การยอมรับ

การยอมรับ หมายถึง มีการเคารพกันอย่างยิ่ง (Respect for Individuals) คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด ทุกคนย่อมจะเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพแก่ความคิดของคนทุกคน นักปราชญ์ ในเรื่องนี้กล่าวไว้ว่า “I may not agree with what you say; but I will fight to the death for you to say it. (เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี.)

การยอมรับ เป็นหน้าที่พลเมืองตามแนวทางพุทธศาสนาอย่างหนึ่งซึ่ง หมายถึง การมีความเคารพซึ่งกันและกัน การประพฤติตนเป็นผู้มีคารวะธรรม ปฏิบัติได้ ดังนี้ เคารพบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบิดามารดาซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด เคารพญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้สูงอายุ เคารพครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ โดยแสดงความเคารพและกล่าวคำทักทายด้วยคำสุภาพ เคารพกฎระเบียบทางสังคม เช่น ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ เคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ไม่ทำร้ายผู้อื่นโดยเจตนา ไม่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น ควรฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจและไตร่ตรองก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ และไม่ควรยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกเสมอไป และเคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นสถาบันที่สำคัญสูงสุดของประเทศ

กรมหลวงนครราชสีมา และคณะ (2549 : 189) การที่สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขนั้น สมาชิกแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตามกฎ กติกาของกลุ่มตั้งแต่กลุ่มเล็กจนถึงกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นครอบครัว ห้องเรียน โรงเรียน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ เป็นต้น สมาชิกที่ดีของสังคมนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ไปละเมิดหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่นให้เขาเกิดความเสียหาย นอกจากนั้น เมื่อมาอยู่ร่วมกันย่อมมีการ

ติดต่อสัมพันธ์กันมีการทำกิจกรรมร่วมกันจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักนำหลักคุณธรรม ของสมาชิกที่ดี หรือพลเมืองดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

นิรมล สุวรรณปิณฑะ (2545: 2-3) ได้ให้ความหมายของ คารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ทุกคนต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด และคารวธรรมที่พึงปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและวิเคราะห์ความคิดเห็นนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ เชื่อถือได้หรือไม่ ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของตน ย่อมมีการให้โอกาสและเคารพต่อความคิดของทุกคน ไม่พูดแซงโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่แสดงกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสมในขณะที่ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น เช่น ทำเสียงดัง ไม่ตั้งใจฟังขณะที่คนอื่นพูด พูดแซงหรือพูดลอยๆ รับฟังผู้อื่นและคิดตามไปด้วย เมื่อจบการพูดจึงพิจารณาว่าควรคัดค้านหรือสนับสนุน หากผู้พูดอภิปรายไม่ตรงกับความคิดเห็น ก็ต้องรับฟังและไตร่ตรองให้ดีและรอบคอบก่อนแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวความคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนก็ยอมรับและปฏิบัติตาม เคารพในสิทธิของผู้อื่น คือ การไม่ก้าวล่วงในสิทธิของผู้อื่น ไม่ทำความรำคาญให้ผู้อื่น ไม่หยิบสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ล่วงล้ำเข้าไปในสถานที่ของบุคคลอื่น ไม่ทำให้ทรัพย์สินสมบัติผู้อื่นเสียหาย เข้าแถวรับการบริการทุกครั้ง เคารพในสิทธิของคนมาก่อนหลัง ไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บหรือได้รับความอับอาย ไม่ถือเอาประโยชน์จากสาธารณสมบัติ หรือยึดเอาสาธารณสมบัติมาเป็นของตน และไม่ทำลายสาธารณสมบัติให้เสียหาย และเคารพในกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคม คือ การปฏิบัติตามข้อตกบง กฎเกณฑ์ของกลุ่ม กฎระเบียบของห้องเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนและของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความสุขของส่วนรวม โดยปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี เคารพและปฏิบัติตามกฎเจรจาและกฎหมาย อันจะนำมาซึ่งสันติสุขและสันติภาพในสังคม

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดดังกล่าว พอสรุปความหมายของคำว่า คารวธรรม หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงการเคารพซึ่งกันและกัน เคารพครูอาจารย์และผู้ที่มีอาวุโส การให้เกียรติกัน ทั้งกาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น คำนี้ถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

3.2 สามัคคีธรรม

สามัคคีธรรม หมายถึง มีการแบ่งปันกัน ร่วมงานกันและประสานงานกัน (Sharing, Participating, and Cooperating) หมายความว่า ผู้ใดสามารถในทางใดก็อาจารับแบ่งงานไปทำ ไม่บ่ายเบี่ยงและหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัธภาพและประสานงานกันหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนซึ่งร่วมกันวางไว้ ไม่มีใครดื้อดึงถ่วงถ่วงเนื่องจากเห็นแก่ตัวเอง (เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สารوخ บัวศรี.)

สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การประพฤติตนเป็นผู้มีสามัคคีธรรม ปฏิบัติได้ ดังนี้ ร่วมกันคิด ช่วยกันวางแผน และร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ ร่วมกันรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ร่วมกันติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันปรับปรุง มีการแก้ไข พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ร่วมกันทำงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

นิรมล สุวรรณปิณฑะ (2545: 2-3) ได้ให้ความหมายของสามัคคีธรรม คือ การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการแบ่งปันร่วมมือประสานงานกัน การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม ทำงานด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย หรือทำตามความสามารถโดยไม่บ่ายเบี่ยง ไม่หลีกเลี่ยง ร่วมมือและประสานงานกันตามอัธภาพ ตามแผนงานที่ได้ตกลงร่วมกัน ไม่ถ่วงถ่วงหรือดื้อดึงเพื่อความสำเร็จของงานส่วนรวม และตามเป้าหมายที่วางไว้

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2549: 193-195) กล่าวถึง คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีไว้ว่า พลเมืองดีจะต้องมีคุณธรรมหรือธรรมะอันเป็นคุณต่อคนที่ยึดถือและปฏิบัติในการดำเนินชีวิต จึงจะทำให้สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่มีความสงบสุข ซึ่งคุณธรรมดังกล่าวมีอยู่ 8 ประการ ดังนี้

1. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรมอันนี้ เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตย เพราะสังคมประชาธิปไตยจะสามารถดำรงอยู่ได้และสามารถพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมาก ถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเสมอ

2. การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมอีกข้อหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมประชาธิปไตยมีความเจริญก้าวหน้า กล่าวคือ ถ้าสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยยึดมั่นในระเบียบวินัย ควบคุมตนเองได้ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ สังคมประชาธิปไตยนั้นก็จะมีแต่ความสงบสุขและมีการพัฒนาที่ดี ตัวอย่างเช่น นักเรียนมีหน้าที่เรียนหนังสือก็ต้องตั้งใจเรียน เชื่อฟังครู และขยันค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จการเรียน หรือข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมจะทำให้ข้าราชการผู้นั้นเป็นที่รักใคร่ของประชาชน ทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

3. การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเคารพในมติของเสียงส่วนมาก คุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยมากเช่นกัน ทั้งนี้ ก็เพราะสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยนั้น มักจะมีความคิดเห็นในปัญหาต่างๆ ของสังคม และแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ แตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องใช้เสียงข้างมากหาข้อยุติเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ แต่ทั้งนี้ เสียงส่วนมากก็ต้องเคารพความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อยด้วย และจะต้องไม่ถือว่าเสียงส่วนน้อยเป็นฝ่ายผิด จึงจะทำให้สังคมประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างสันติ

4. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่ให้ประโยชน์สูงสุดต่อผู้ยึดถือและต่อสังคมประชาธิปไตยอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า ถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือถ้าเป็นข้าราชการก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่เห็นแก่อำิสสินจ้าง ไม่ทำการทุจริต เป็นต้น สังคมนั้นจะมีแต่สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ความสามัคคี หมายถึง ความรักใคร่กลมเกลียวและความร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ถ้าประชาชนไทยมีความสามัคคี ไม่แตกแยก และร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม ประเทศไทยก็จะมี ความเข้มแข็ง เป็นที่เคารพของมิตรประเทศและเกรงขามของข้าศึก รวมทั้งจะทำให้สถาบันการปกครองมีความมั่นคงอีกด้วย

5. ความละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากต่อสังคมประชาธิปไตย กล่าวคือ ถ้าสมาชิกในสังคมมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วแล้ว สิ่งไม่ดีไม่งามต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ถ้านักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งามต่างๆ ก็จะทำให้ประชาชนมีความศรัทธาในตัวนักการเมือง และในสถาบันการปกครองอันจะส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

6. ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะในระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น ถ้าสมาชิกในสังคมมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์อยู่เสมอๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

7. การส่งเสริมให้คนดีปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจเป็นคุณธรรม อีกข้อหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะระบอบประชาธิปไตย จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เมื่อได้คนดีมีความรู้ ความสามารถมาช่วยกันปกครองบ้านเมือง ดังนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนควรเลือกคนดีเพื่อเข้าไปทำหน้าที่แทนตน เพราะถ้าเราได้ผู้แทนที่ดี เราก็จะได้รัฐบาลที่ดี อันจะส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย สามารถอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

วิทยา ปานะบุตร (2548: 175) กล่าวว่า พลเมืองดี ควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายของบ้านเมืองโดยเคร่งครัด
2. ยึดมั่นในจริยธรรม คุณธรรม และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาโดยเคร่งครัด

3. ช่วยจรรโลงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของคนไทยไว้

4. ยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5. มีส่วนร่วมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองทั้งในท้องถิ่นและประเทศชาติ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดดังกล่าว พอสรุปความหมายของคำว่า สามัคคีธรรม หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงความมีน้ำใจ การแบ่งปัน ความร่วมมือในการทำงาน การประสานงานกันด้วยความรักความสามัคคี การมีจิตอาสา รับผิดชอบต่อสังคม รับแบ่งงานไปทำ ไม่เบียดเบียนหรือหลีกเลียง การมอบหมายและแบ่งงานกันทำด้วยความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และการทำงานร่วมกัน มุ่งมั่นทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้

3.3 ปัญญาธรรม

ปัญญาธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (Faith in the Method of Intelligence) ซึ่งในความเห็นของท่าน วิธีการแห่งปัญญาก็คือ วิธีการแก้ปัญหา หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง หมายความว่า “เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นต้องใช้วิธีการแห่งปัญญาเข้าแก้ไข มิใช่ใช้อารมณ์หรือใช้อำนาจบาตรใหญ่ของผู้ใดแต่ผู้เดียวสั่งการ ชักตัวอย่างเราต้องคิดว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง อะไรเป็นสาเหตุของปัญหานั้น ดังนั้นควรแก้ไขอย่างไร” (เพ็ญศิริ จีระเดชากุล และศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2536: 60-62 อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี.)

ปัญญาธรรม หมายถึง การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การประพัตติตนเป็นผู้มีปัญญาธรรม ปฏิบัติได้ ดังนี้ มีความคิดกว้างไกล โดยรับฟังข่าวสารและความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวมาใช้ตัดสินปัญหา แสดงความคิดเห็น โดยปราศจากอคติ รู้จักการคิด มีการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล ถ้ามีการโต้แย้งในหมู่คณะให้ใช้เหตุผล และสติปัญญาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับฟัง ไม่ใช้อารมณ์มาเป็นตัวตัดสินปัญหา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต) (2544: 42) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนต้องถือธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งเรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” หัวใจที่จะทำให้การปกครองเกิดผลดีหรือผลร้าย การปกครองจะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งการปกครองหรือไม่ ประชาชนต้องเป็นธรรมาธิปไตย ถ้าในสังคมใดเป็นธรรมาธิปไตยมากที่สุด ประชาธิปไตยของสังคมนั้นจะเป็นประชาธิปไตยที่ดีที่สุดในบรรดาประชาธิปไตยทั้งหลาย การเป็นสังคมธรรมาธิปไตย มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นคนมีหลักการไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสิน

2. ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการ ความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้

3. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ

4. รักธรรม รักความจริงความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็มุ่งจะให้ถึงธรรมและเป็นตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่เหนือแม้แต่เกียรติและศักดิ์ศรีของตน และเพราะรักธรรมมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่ไม่พูดด้วยง่าย รับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ถือมั่นในทิฐิ

นิรมล สุวรรณปิณฑะ (2545: 2-3) ได้ให้ความหมายของปัญญาธรรม คือ การรู้จักใช้เหตุผลในการทำงานและการแก้ปัญหา ไม่ใช่อารมณ์และไม่ถือคติหรือความลำเอียงในการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะความเกลียดชัง ลำเอียงเพราะกลัว หรือลำเอียงเพราะหลง ไม่ถือตนเป็นใหญ่ ปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมาก รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามัคคีรวมไปถึงการได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาเพื่อนำมาใช้ในการร่วมมือกัน และใช้วิธีการทางปัญญาในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่างๆ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดดังกล่าว พอสรุปความหมายของคำว่า ปัญญาธรรม หมายถึง การแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงการใช้เหตุผล สติปัญญา ในการแก้ไขปัญหา ยึดตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องมีสติ ไม่ใช่อารมณ์ ไม่ใช่กำลังในการแก้ไขปัญหา ใช้สติในการพิจารณาไตร่ตรอง และใช้ข้อมูลจากการตัดสินใจครั้งที่แล้วมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจครั้งต่อไป

4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ 2 ตัวแปร ดังนี้

4.1 ชั้นปีที่ศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2557: 10) ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 หมวด 2 หลักสูตรการศึกษา ข้อ 9.2 หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 10 ปี การศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนเต็มเวลา และไม่เกิน 15 ปีการศึกษา สำหรับการลงทะเบียนเรียนไม่เต็มเวลา และ ข้อ 10 กำหนดการนับเวลาการศึกษา ให้นับจากวันที่เปิดภาคการศึกษาแรกที่รับเข้าศึกษาในหลักสูตร นั้น

อีกทั้ง ข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 หมวด 6 ข้อ 25 ยังได้กำหนด สถานภาพของนิสิต ไว้ดังนี้

1. สถานภาพของนิสิตตามการจัดการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 นิสิตเต็มเวลา (Full Time) ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนแบบเต็มเวลา

1.2 นิสิตไม่เต็มเวลา (Part Time) ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนแบบ

ไม่เต็มเวลา

2. สถานภาพนิสิตตามการรับเข้าศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 นิสิตสามัญ ได้แก่ ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกและขึ้นทะเบียนเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยและเข้าศึกษาในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง

2.2 นิสิตสมทบ ได้แก่ นิสิตและนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้ลงทะเบียนเรียนรายวิชา เพื่อนำหน่วยกิตไปคิดรวมกับหลักสูตรของสถาบันที่ตนสังกัด

2.3 นิสิตที่เข้าร่วมศึกษา ได้แก่ บุคคลภายนอกที่ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้เข้าร่วมศึกษาในรายวิชา โดยอาจเทียบโอนหน่วยกิตได้ เมื่อได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นนิสิตสามัญ

4.2 คณะที่สังกัด

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา. (2557: 7)ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายของ “คณะ” หมายความว่า คณะซึ่งเป็นส่วนราชการ ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ พ.ศ. 2541 และให้หมายความถึง ส่วนงานในกำกับของมหาวิทยาลัยตามระเบียบมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยส่วนงานในกำกับของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2543 ด้วย

หลักสูตรการศึกษابัณฑิต เป็นหลักสูตรที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างคณะศึกษาศาสตร์ และคณะร่วมผลิต ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยคณะศึกษาศาสตร์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนหมวดรายวิชาชีพรู และคณะร่วมผลิต รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาเอกตามคณะที่นิสิตสังกัด โดยในปีการศึกษา 2559 มีนิสิตในหลักสูตรการศึกษابัณฑิต ทั้งสิ้น 16 สาขาวิชา สามารถแบ่งความรับผิดชอบในการผลิตบัณฑิต ได้ดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์ รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาการประถมศึกษา และสาขาวิชาการศึกษปฐมวัย

2. คณะมนุษยศาสตร์ รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

3. คณะสังคมศาสตร์ รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาสังคมศึกษา

4. คณะวิทยาศาสตร์ รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาเคมี และสาขาวิชาฟิสิกส์

5. คณะพลศึกษา รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาพลศึกษา สาขาวิชา สุขศึกษา และสาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

6. คณะศิลปกรรมศาสตร์ รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชานาฏศิลป์ สาขาวิชาศิลปศึกษา และสาขาวิชาดนตรีศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ในด้านสถานภาพของนิสิต เกี่ยวกับชั้นปีที่ศึกษาและคณะที่สังกัดนั้น สรุปได้ว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาด้านจิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน และสังกัดคณะต่างกัน สามารถส่งผลต่อระดับของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ในด้าน สัมพันธธรรม ด้านปัญญาธรรม และด้านคารวธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต พบว่า มีผู้ได้ดำเนินการวิจัยไว้จำนวนหลายท่าน ซึ่งจะได้ยกมาพอเป็นตัวอย่างดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2543: บทคัดย่อ) ได้สร้างหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารนิสิตในมหาวิทยาลัยและศึกษาผลของการอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารนิสิตในมหาวิทยาลัยกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ได้แก่ ผู้นำนิสิตที่เป็นประธานชมรมหรือนายกสโมสรทั้งจากชมรมที่มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมีกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ โดยมีการสุ่มเข้ากลุ่มทดลองจำนวน 12 คน และสุ่มเข้ากลุ่มควบคุมจำนวน 12 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและแบบวัดประกอบด้วยแบบวัดเจตคติต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงชุดผู้นำประเมินตนเองและชุดผู้ร่วมงานประเมินผู้นำแบบวัด ความพึงพอใจในการทำงานสำหรับหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการหาคุณภาพหลักสูตรโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงหลักสูตร จากนั้นนำไปทดลองใช้และนำมาปรับแก้ไข สำหรับวิธีการดำเนินการทดลองหลังจากที่สุ่มนิสิตเข้ากลุ่มทดลองจำนวน 12 คนและกลุ่มควบคุม 12 คนแล้ว มีการวัดเจตคติต่อภาวะผู้นำการประเมินผู้นำและวัดความพึงพอใจในการทำงานของผู้ร่วมงาน ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง จากนั้นได้ดำเนินการทดลองโดยให้การฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นเป็นระยะเวลา 4 วัน 3 คืน หลังการฝึกอบรมมีการวัดเจตคติต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิต ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการทิ้งช่วงเวลาประมาณ 2 เดือน โดยในกลุ่มทดลอง ผู้รับการอบรมจะมีการเข้ากลุ่มเพื่อช่วยเพื่อน เพื่อประเมินผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุก 2 สัปดาห์ รวม 4 ครั้ง และเมื่อสิ้นสุด

การทดลอง (หลังการฝึกอบรม 2 เดือน) มีการวัดเจตคติต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงวัดภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิต โดยให้ผู้นำประเมินตนเองและผู้ร่วมงานประเมินผู้นำ และวัดความพึงพอใจในการทำงานผู้ร่วมงานทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ในกลุ่มทดลองได้มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แฟ้มผลงาน โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เริ่มการฝึกอบรมจนจบการทดลองเพื่อนำข้อมูลมาประกอบผลการฝึกอบรมข้อมูลที่ได้จากการทดลองครั้งนี้ นำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุนามและการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำนิสิตที่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีเจตคติที่ดีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลังการฝึกอบรมมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้นำประเมินตนเอง และภาวะผู้นำที่ผู้ร่วมงานประเมินผู้นำหลังสิ้นสุดการทดลองมากกว่าผู้นำนิสิตที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเจตคติที่ดีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหลังสิ้นสุดการทดลองและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ร่วมงาน หลังสิ้นสุดการทดลองไม่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีแนวโน้มว่าความพึงพอใจในการทำงานของผู้ร่วมงานหลังสิ้นสุดการทดลองในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีมากกว่าในกลุ่มผู้นำที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ฎาน อุณจันทร์ (2548: 168 – 169) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิต นักศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับ นักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษารามคำแหงมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่านิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เนื่องจากนักศึกษารามคำแหงโดยส่วนใหญ่มีความเป็นอิสระสามารถที่เลือกคณะที่ศึกษาได้โดยอิสระ การจัดระบบในมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นักศึกษามีการจัดตั้งประชาคม พรรคการเมือง ตามรูปแบบประชาธิปไตย ตัวนักศึกษาไม่จำเป็นต้องจะต้องเข้าชั้นเรียนสามารถใช้เวลาไปแสดงออกในเรื่องต่างๆได้ง่าย ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ นักศึกษายังมีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การร่วมประชุมในสภาคณาจารย์ได้และนักศึกษารามคำแหงยังมีบทบาททางการเมืองมากกว่านิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เช่น สภานักศึกษารามคำแหงออกคัดค้านการห้ามใช้สนามหลวงจัดงานครบรอบ 30 ปี 14 ตุลา ส่วนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความเคร่งครัดในกฎระเบียบมากกว่า เริ่มตั้งแต่เรื่องสอบคัดเลือกเข้ารับการศึกษ การแต่งกาย การเข้าห้องเรียน การแข่งขันในด้านการศึกษาที่สูง ทำให้นิสิตมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย และมีการแสดงบทบาททางการเมืองน้อยกว่า

เยาวเรศ แดงจวง (2549: 72 – 73) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับมาก ร้อยละ 98.9 และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับน้อย ร้อยละ 1.1 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มี เพศ สาขาวิชา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว ลักษณะการเลี้ยงดูต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย คือ ภูมิลำเนาต่างกัน

ณัฐธิดา ทองแผ่น (2549: 58 – 59) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่อยู่ในชั้นปีต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายคู่ในแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อยู่ชั้นปีที่ 4 หรือ มากกว่า มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่สูงกว่า ($\bar{X} = 3.86$) นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อยู่ชั้นปีที่ 2 ($\bar{X} = 3.58$) ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาที่มีชั้นปีที่สูงขึ้น จะมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น สาเหตุเป็นเพราะเมื่อนักศึกษามีชั้นปีมากขึ้นความสามารถในการคิดให้มีระบบมีมากขึ้น ส่งผลให้สามารถเข้าใจและเรียนรู้ในสิ่งที่เมื่อชั้นปีน้อยๆ เรียนรู้ไม่ได้ ทั้งเรื่องการขาดการไตร่ตรอง เมื่อชั้นปีสูงขึ้นการเข้าสังคมมากขึ้นจะได้รับความรู้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองจากคณะที่ศึกษาหรือจากสื่อต่างๆ โดยไม่ถูกบิดเบือน ส่งผลให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่สูงกว่านักศึกษาที่อยู่ในชั้นปีที่ต่ำกว่า

สมเกียรติ สุทธิณารกร (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย ภาวะผู้นำของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต 2) ศึกษาภาวะผู้นำซึ่งประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมวิสัยทัศน์ระดับส่วนรวมและวิสัยทัศน์ระดับบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต 3) ศึกษาภาวะผู้นำและบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตจำแนกตามปัจจัยภูมิหลัง และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับภาวะผู้นำของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 400 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) จำแนกตามคณะ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way analysis of variance) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตมีบุคลิกภาพค่อนข้างเชื่อในแหล่งอำนาจควบคุมภายนอก และมีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ระดับส่วนรวมและด้านวิสัยทัศน์ระดับบุคคลอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พบว่า นักศึกษามีความแตกต่างกันในคะแนนเฉลี่ยสะสม ภูมิสำเนาเดิม และการเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยมีบุคลิกแตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกัน พบว่า มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาแตกต่างกัน พบว่า มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน รวมทั้งนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันมีภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ระดับส่วนรวมและด้านวิสัยทัศน์ระดับบุคคลแตกต่างกัน นอกจากนี้นักศึกษาที่บิดามีรายได้แตกต่างกัน มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านวิสัยทัศน์ระดับสำหรับนักศึกษาที่มารดาไม่มีรายได้แตกต่างกัน มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านวิสัยทัศน์ระดับ

บุคคลแตกต่างกัน นักศึกษาที่มารดา มีอาชีพแตกต่างกันมีภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ระดับบุคคลแตกต่างกัน ในส่วนของการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับภาวะผู้นำของนักศึกษาพบว่า บุคลิกภาพของนักศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ระดับส่วนรวมและวิสัยทัศน์ระดับบุคคล

เสถียร แป้นเหลือ (2550: บทคัดย่อ) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้นำองค์กรกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ การวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสำรวจความคิดเห็นความต้องการเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้นำองค์กรกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จากอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนิสิต และคณะกรรมการนักศึกษา พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำสำหรับผู้นำองค์กรกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่จำเป็นต้องเสริมสร้างก่อน 3 อันดับแรก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำและบทบาทหน้าที่ของผู้นำ การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพและศิลปะการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร นำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาร่างหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานกระบวนการในขั้นตอนนี้คือ การประเมินสภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร ฝึกอบรม หลักการของหลักสูตร จัดมุงหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรม กระบวนการ ฝึกอบรม สื่อ และการวัดและประเมินผล จัดทำคู่มือประกอบการนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างหลักสูตร นำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านอุดมศึกษา ด้านภาวะผู้นำ และด้านการฝึกอบรม จำนวน 9 คน ทำการประเมินผล ผลปรากฏว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้นำองค์กรกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 30 คน พบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วยฝึกอบรมผ่านตามเกณฑ์ ผลการทดสอบวัดความรู้ และเจตคติภาวะผู้นำก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการสังเกตทักษะภาวะผู้นำพบว่า อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างภาวะผู้นำองค์กรกิจกรรมนิสิต

ลินดา พรหมลักษณ์ (2551: บทคัดย่อ) สร้างโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะผู้นำสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของนิสิต ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นคณะกรรมการองค์การนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2550 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม และผ่านการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามคุณลักษณะผู้นำนิสิต และโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะผู้นำนิสิต สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย t-test for dependent sample ผลการวิจัย พบว่านิสิตที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำนิสิตมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนุวัฒน์ วิชาคารุงคุณ (2553) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ใน 6 ด้าน ได้แก่ การเห็นคุณค่าของผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่น การสร้างสังคมชุมชน การแสดงออกทางคุณธรรม การส่งเสริมการเป็นผู้นำ และการใช้ภาวะผู้นำร่วมกัน จำแนกตามคุณลักษณะของบุคลากร ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน และระดับการศึกษาและเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการทำงานกับคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ครูของสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ปีการศึกษา 2553 จำนวน 328 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสมมติฐานใช้ค่าการ ทดสอบที (t-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson product moment correlation) ผลวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยใน 6 ด้าน ได้แก่ การเห็นคุณค่าของผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่น การสร้างสังคมชุมชน การแสดงออกทางคุณธรรม การส่งเสริมการเป็นผู้นำ และการใช้ภาวะผู้นำร่วมกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ผู้บริหารสถานศึกษาในเครื่องมือณิธิคณะ เซนต์ คาเบรียลแห่งประเทศไทย กับทัศนคติต่อการทำงานมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง

พระมหาชินวุฒิ สายงาม (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน 4 ด้าน คือ ด้านพุทธิปัญญา ด้านสัมมาสติ ด้านปัญญาคติ และด้านโวหารคติ จำแนกตาม สถานภาพ ชั้นปีที่ศึกษา คณะวิชา และภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ปีการศึกษา 2553 เอม 2 จำนวน 306 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น

แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .960 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว พบว่า พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระนิสิตมีภาวะผู้นำในด้านพุทธิปัญญา และด้านโวรหาคติ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสัมมาสติ และด้านปัญญาคติ พระนิสิตมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีสถานภาพต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีภาวะผู้นำโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับภาวะผู้นำแต่ละด้าน พบว่า มีเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านพุทธิปัญญา ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกัน พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีคณะวิชาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) ที่มีภูมิสำเนาต่างกัน มีภาวะผู้นำในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน

กมลวรรณ ทิพยเนตร (2555) ได้ทำการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ อายุ และขนาดของโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและผลงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2555 จำนวน 28,657 คน และขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 740 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตรวัดประเมินที่มีค่าความเชื่อถือ 0.97 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและโปรแกรมลิสเรลวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพรรณนาและสถิติอ้างอิง มีผลการวิจัยดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในระดับมาก โดยผู้บริหารที่มีเพศต่างกัน มีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารที่มีอายุและปฏิบัติราชการในโรงเรียนที่แตกต่างกันมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับการแสดงออกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ คือ ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และผลผลิตภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ อายุ และขนาดของโรงเรียนไม่แตกต่างกันทั้งสามกรณี โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเท่ากับ 0.62 มี

น้ำหนักริทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.12, 0.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมาคือปัจจัยความพึงพอใจในการทำงานมีน้ำหนักริทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณเท่ากับ 0.54 มีน้ำหนักริทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.49, 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยผลิตภาพมีน้ำหนักริทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวร่วมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณสำหรับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้ร้อยละ 60

กิตต์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การเป็นผู้บริหาร เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และความมีอิทธิพลของแต่ละปัจจัย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 684 คน มีผลการวิจัย ดังนี้ 1. ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารที่มีเพศต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารที่มีอายุต่างกัน มีประสบการณ์การเป็นผู้บริหารต่างกัน มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดสามปัจจัย คือ แรงจูงใจภายใน สภาพแวดล้อมแบบเปิดและความรู้เชิงลึก เมื่อศึกษาเปรียบเทียบด้านเพศ อายุ และประสบการณ์การเป็นผู้บริหารพบว่าไม่แตกต่างกัน 3. โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาพบว่าปัจจัยแรงจูงใจภายในมีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ รองลงมาคือปัจจัยสภาพแวดล้อมแบบเปิดมีน้ำหนักริทธิพลรวมต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยความรู้เชิงลึกมีน้ำหนักริทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งสามตัวร่วมกันอธิบายภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ทศพล กระต่ายน้อย (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อแบ่งบุคลิกลักษณะของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ตามแนวคิด Generation 2) เพื่อหาความสัมพันธ์ของบุคลิกลักษณะของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ตามแนวคิด Generation กับความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลตามแนวคิด อุปนิสัย 7 ประการ ของ Stephen R. Covey โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากนักศึกษาปีที่ 1-4 ในคณะรัฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ จำนวน 400 คน พบว่า บุคลิกลักษณะตาม Generation ที่พบมากที่สุด คือ บุคลิกลักษณะแบบ Generation X (ร้อยละ 64.50) โดยพบสูงสุดที่คณะเศรษฐศาสตร์ รองลงมาคือบุคลิกลักษณะแบบ Generation Baby Boomer พบสูงสุดในคณะนิติศาสตร์ (ร้อยละ 28.75) และบุคลิกลักษณะแบบ Generation Y พบสูงสุดที่คณะรัฐศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์ (ร้อยละ 21.25) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าไม่ตรงกับ

แนวคิด Generation ที่ระบุว่ากลุ่มช่วงอายุ 20-32 ปี จัดอยู่ในกลุ่ม Generation Y เท่านั้น นักศึกษาที่มีบุคลิกลักษณะแบบ Generation Baby Boomer, Generation X และ Generation Y มีระดับอุปนิสัยที่พัฒนาสู่ผู้นำที่มีประสิทธิผลแตกต่างกัน กล่าวคือ Generation X เป็น Generation ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาสู่ผู้นำที่มีประสิทธิผลมากกว่า Generation อื่นๆ เนื่องจากว่าจากอุปนิสัยทั้ง 7 เพื่อพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง พบว่า Generation X มีระดับอุปนิสัยที่สูงที่สุดถึง 3 อุปนิสัย คือ อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ อุปนิสัยที่ 4 การคิดแบบชนะ/ชนะ และอุปนิสัยที่ 5 การเข้าใจผู้อื่นก่อนให้ผู้อื่นเข้าใจเรา

วิจิตรา ทองแย้ม (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำของนิสิต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบและหาคุณภาพแบบวัดภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรีและเปรียบเทียบภาวะผู้นำของนิสิตที่มีเพศและสหสาขาวิชาต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สภานิสิต/องค์การนิสิตและนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 1,391 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบคือการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า แบบวัดภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรีมีคุณภาพ ดังนี้ ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.211-0.591 ค่าความเที่ยงตรงของแบบวัด ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบวัดภาวะผู้นำของนิสิตประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 92 ข้อคำถาม ได้แก่ องค์ประกอบด้านความมีพลังและทนต่อความเครียด 15 ข้อ องค์ประกอบด้านความมั่นใจของตนเอง 13 ข้อ องค์ประกอบด้านความเชื่ออำนาจในตน 8 ข้อ องค์ประกอบด้านคุณวุฒิภาวะทางอารมณ์ 17 ข้อ องค์ประกอบด้านความซื่อสัตย์และมั่นคง 11 ข้อ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจทางสังคม 6 ข้อ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 14 ข้อ และองค์ประกอบด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ 8 ข้อ คุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง พิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มีค่าอยู่ระหว่าง 4.643-18.816 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ทั้งฉบับมีค่า .890 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีเพศต่างกันมีภาวะผู้นำ ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาในสหสาขาวิชาต่างกันมีภาวะผู้นำทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อนงค์นาถ ยวพันธุ์ (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำของ Boss ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีค่าความเชื่อมั่น .957 ได้แก่แบบสอบถามที่ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบทดสอบภาวะผู้นำเชิงพหุองค์ประกอบ MLQ-6S (Multifactor Leadership Questionnaires) สร้างโดย Bass และ Avolio และแบบวัดระดับการทำงานเป็นทีมที่

สร้างตามแนวคิดของ Romig พบว่า นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร จำนวน 111 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-35 ปี สถานภาพโสด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว มีตำแหน่งระดับผู้จัดการ ทำงานมาเป็นระยะเวลา 1-5 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000-39,999 บาท นักศึกษามีภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด เรียงลำดับดังนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และผู้นำแบบปล่อยตามสบาย นักศึกษามีระดับการทำงานเป็นทีมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการประสานงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมมือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในปัจจัยย่อยการทำงานเป็นทีมด้านการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมได้รับทราบเป้าหมายในการทำงานจากหัวหน้าทีม ด้านการร่วมมือ ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมาชิกในทีมช่วยเหลือกันเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ด้านการประสานงาน ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมมีการประสานงานกันด้วยมารยาทและการพูดจาที่ดีต่อกัน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สมาชิกในทีมมีการคิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหที่ต่างไปจากการปฏิบัติงานแบบเดิมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสมาชิกในทีมมีการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การคำนวณหาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ พบว่า ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำโดยรวมทั้ง 7 องค์ประกอบ และระดับพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม โดยรวมทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ($r=0.586$)

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แพตเตอร์สัน (Patterson, 2003: 136-137) ได้สร้างทฤษฎีภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการโดยต่อยอดจากทฤษฎีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง(transformational leadership theory) จากแนวคิดโครงสร้างการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Structure of scientific revolutions) ของคุห์น (Kuhn) ที่เรียกร้องให้พัฒนาทฤษฎีใหม่แทนที่ทฤษฎีเดิมที่ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ ปรากฏการณ์ทางสังคมที่ยังไม่ได้มีการศึกษาคือการที่ผู้นำมี ความรักอันประเสริฐ (Agapao love) มีความถ่อมตน (Being humble) ทำงานด้วยความเป็นห่วงเป็นใยผู้อื่น (Acting altruistically) มีวิสัยทัศน์ให้กับผู้ตาม (Being visionary for followers) ความหมายของทฤษฎีภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการอธิบายมโนทัศน์ ดังนี้ ความรักอันประเสริฐ (Agapao love) การอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) การไม่เห็นแก่ตัว (Altruism) วิสัยทัศน์ (Vision) ความไว้วางใจ (Trust) การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) และการบริการ (Service) มโนทัศน์เหล่านี้เป็นคุณธรรมและการแสดงออกให้เห็นได้ภายใต้บริบทของภาวะผู้นำงานวิจัยนี้ให้รูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของมโนทัศน์นี้

อูเล็ทท์ (วาสนา พวยอ้วน 2547 : 32; อ้างอิงจาก Ouellette. 1999 : 2390) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะประสบการณ์และพฤติกรรมของนักเรียนที่ก่อให้เกิดความเป็นผู้นำได้ พบว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือกีฬา เด็กจะได้ฝึกผู้นำจากผู้ฝึกซ้อม ครูผู้ปกครอง ซึ่งคอยสนับสนุนให้คำแนะนำ ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ จึงทำให้เด็กเกิดความเป็นผู้นำได้

ฮาร์ดิน (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. 2553: 130 อ้างอิงจาก Hardin. 2003) ศึกษาผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการของโรงเรียนรัฐบาลในรัฐเท็กซัส โดยใช้การศึกษา เพื่อศึกษาผลของรูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการที่มีต่อการรับรู้ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการของ Bolman; & Deal ปี 1993 และ Sergiovanni ปี 1984 ในการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย 5 คุณลักษณะอันได้แก่ ความซื่อสัตย์หรือน่าไว้วางใจ ความรักหรือเคารพ การบริการ การรับฟัง และการมีแรงกระตุ้นหรือมีคุณค่า ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารจะมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการในบริบทของธุรกิจ การศึกษา และแนวคิดภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการระดับนักเรียนนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมาจากสถานศึกษาที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันสองแห่งในรัฐเท็กซัส โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเข้าร่วมการปฏิบัติการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการเป็นเวลา 3 ชั่วโมง แล้วทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลด้วยการใช้แบบสำรวจในการวัดเชิงปริมาณ และใช้การสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการวัดเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการเพียง 3 ชั่วโมง มีผลต่อการรับรู้ภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย

ไกเกอร์ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. 2553: 129; อ้างอิงจาก Kyker, 2003) ได้ศึกษาการพัฒนาจิตวิญญาณของนักศึกษาระดับวิทยาลัยผ่านภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการและการเรียนรู้การบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้การบริการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ และการพัฒนาจิตวิญญาณของนักศึกษาระดับวิทยาลัย ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ด้วยวิธีการทดลองและการพรรณนา มีการนำกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 คน ให้ทำแบบทดสอบที่มีชื่อว่า The Psycho Matrix Spirituality Inventory และกลุ่มตัวอย่างอีก 5 คน ให้มาเข้าร่วมการปฏิบัติการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ (Servant Leadership Workshop) การอภิปรายแบบกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้อื่นและจากผลของกระบวนการพบว่า ตรงตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับการฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการมีความสัมพันธ์กับลักษณะจิตวิญญาณ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างมีอำนาจมากขึ้นหลังจากเข้าร่วมการปฏิบัติการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ และมีการตระหนักในด้านจิตวิญญาณมากขึ้นในระหว่างการเรียนรู้และการบริการ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยระบุว่าตัวแบบและบทสนทนาที่เกี่ยวข้องในระหว่างการเรียนรู้การบริการมีความสำคัญ และการฝึกปฏิบัติการภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการจะช่วยเพิ่มประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวได้

ฟิวต์, ชัตตัน และวอชิงตัน (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. 2553: 136; อ้างอิงจากField, Sutton; & Washington. 2006) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการและคุณสมบัติที่แตกต่างกัน 3 ข้อของ การเอาใจใส่ (Empathy) ความซื่อสัตย์ (Integrity) ความสามารถ(Competence) และ รูปแบบห้าองค์ประกอบบุคลิกลักษณะที่มีความเห็นเหมือนกัน เครื่องมือวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการของเดนนิสและวินสตัน (Dennis and Winston's servant leadership scale) แบบสำรวจคุณค่าและวิธีการของเบรธไวท์และลอว์ (Braithwaite and Law's Goal; & Mode Values Inventories) เครื่องมือวัดความซื่อสัตย์ของเมเยอร์และเดวิส (Mayer; & Davis' integrity scale) และแบบสำรวจองค์ประกอบใหม่ของคอสตาและแมคแครี (Costa and McCrae's NEO Five-Factor Inventory) กลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้ตาม จำนวน 288 คน และผู้นำ จำนวน 126 คนใน 3 องค์กร เพื่อวัดความสัมพันธ์ของคะแนนที่ผู้ตามให้ภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการของผู้นำ และคะแนนที่ผู้ตามให้ผู้นำในด้านคุณค่าของการเอาใจใส่ (Empathy) ความซื่อสัตย์ (Integrity) และ ความสามารถ (Competence) และคะแนนที่ผู้นำให้กับความเห็นที่เหมือนกัน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนที่ผู้ตามให้กับภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนที่ผู้ตามให้กับคุณค่าของ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์และความสามารถ และคะแนนที่ผู้ตามให้กับภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการของผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนที่ผู้นำให้กับความเหมือนของตนเอง ดังนั้น องค์กรที่นำภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการไปใช้อาจได้ประโยชน์จากการสรรหาผู้นำจาก บุคลิกภาพที่ได้จากผลการศึกษานี้ นอกจากนั้นเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการและรักษาผู้นำในองค์กรของภาวะผู้นำไปบริหาร ผู้สรรหาสมาชิกและผู้ฝึกอบรมใน องค์กรของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการสามารถได้ประโยชน์จากการสื่อสารข้อมูลที่ชัดเจนสำหรับ บุคลิกที่ต้องการในวัฒนธรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการจากบุคลิกลักษณะที่ได้จากงานวิจัยนี้

บาร์บูโต จูเนียร์ และ วิลเลอร์ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. 2553; อ้างอิงจาก Barbuto Jr; & Wheeler, 2006) ได้เสนอการสร้างมโนทัศน์แบบบูรณาการของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการจากการทบทวนวรรณกรรม สร้างหัวข้อตัววัดย่อยเพื่อวัดมิติที่เป็นไปได้ 11 ตัวของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ คือ เสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น (Calling) การรับฟัง (Listening) การมีความรู้สึกร่วม (Empathy) การเอาใจใส่ (Healing) การตระหนักรู้ (Awareness) การจูงใจ (Persuasion) การสร้างความคิดรวบยอด (Conceptualization) การมองการณ์ไกล (Foresight) การดูแลช่วยเหลือ (Stewardship) การอุทิศตนเพื่อพัฒนาผู้อื่น (Commitment to the growth of people) และ การสร้างสังคมกลุ่ม (Building community) เก็บข้อมูลจากผู้นำ 80 คน และผู้ให้คะแนน 388 คนเพื่อทดสอบความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบ และ ประเมินความถูกต้องที่เหมือนกัน ความถูกต้องที่แตกต่างกัน และทำนายได้ (Convergent, Divergent, and Predictive Validity) ผลการศึกษาได้องค์ประกอบภาวะผู้นำ 5 องค์ประกอบ คือ การเสียสละรับใช้โดยไม่เห็นแก่ตัว (Altruistic calling) การเยียวยารักษาอารมณ์ (Emotional Healing) การสร้างแนวทางการจูงใจ (Persuasive mapping) รอบรู้ (Wisdom) และการพิทักษ์รักษาองค์การ (Organizational Stewardship) โดยองค์ประกอบทั้งห้านี้มีนัยความสำคัญกับภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) การแลกเปลี่ยนความเป็นผู้นำและผู้ตามซึ่งกันและกัน (Leader-member Exchange) การทุ่มเท (Extra Effort) ความพึงพอใจ (Satisfaction) และประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) โครงสร้างองค์ประกอบที่แข็งแกร่งและผลการทดสอบที่ดีในทุกเกณฑ์ การวัดความถูกต้อง (validity criteria) แสดงว่าเครื่องมือที่พัฒนานี้ให้คุณค่ากับการวิจัยในอนาคต

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต สามารถสรุปได้ว่าภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในหลายๆ ด้านที่แตกต่างกันไป อาทิ กระบวนการคัดเลือกเข้าบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา และชั้นปีที่ศึกษาของนิสิต ซึ่งจะสามารถบ่งเพาะความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีด้านภาวะผู้นำ บทบาทของผู้นำให้กับนิสิต และความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ให้มีพื้นฐาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบทบาทของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปี การศึกษา 2559 จำนวน 6 คณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะพลศึกษา และคณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 2,057 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปี การศึกษา 2559 จำนวน 327 คน โดยมีขั้นตอนการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. รวบรวมจำนวนนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ยอมให้คลาดเคลื่อน ± 5)
3. สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วนจำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน โดยได้รายละเอียดดังที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา

ชั้นปีที่กำลังศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ชั้นปีที่ 1	533	84
ชั้นปีที่ 2	469	75
ชั้นปีที่ 3	529	84
ชั้นปีที่ 4	526	84
รวมทั้งสิ้น	2,057	327

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เพื่อนำมากำหนดกรอบและขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีลิเคิร์ต (Likert, 1967: 1-55)

3. นำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอต่ออาจารย์สารนิพนธ์ เพื่อรับคำแนะนำในการปรับแก้ไขเนื้อหา และสำนวนภาษาของแบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามศัพท์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน กับนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990: 169) ซึ่งแบบสอบถามแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .947 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา ด้านการยอมรับ เท่ากับ .947 ด้านสามัคคีธรรม เท่ากับ .867 และด้านปัญญาธรรม เท่ากับ .905 ตามลำดับ แบบสอบถามมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .947

6. หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีการหาร้อยละ 25 ของกลุ่มสูง และร้อยละ 25 ของกลุ่มต่ำ จากนั้นใช้สถิติทดสอบที (t-test) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

7. นำแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อให้ความเห็นชอบแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

จากการสร้างแบบสอบถามดังที่กล่าวมา ลักษณะของแบบสอบถามที่นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตจากอธิการบดีมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์อนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. นำหนังสือแนะนำตัวพร้อมแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามที่ชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่ศึกษา ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ทั้งรายข้อ รายด้าน และโดยรวมด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2554: 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	แปลว่า มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	แปลว่า มีระดับการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	แปลว่า มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลว่า มีระดับการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลว่า มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) หากพบว่าผลการวิเคราะห์ มีนัยสำคัญทางสถิติ จะเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยการทดสอบโดยใช้วิธีของเซฟเฟ (Ferguson. 1981: 190)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ค่าความถี่ (Frequency)
 - 1.2 ร้อยละ (Percentage)
 - 1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่
 - 2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)
 - 2.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้าน โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
 - 2.3 ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย
4. การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) หากพบว่าผลการวิเคราะห์ มีนัยสำคัญทางสถิติ จะเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยการทดสอบโดยใช้วิธีของเซฟเฟ (Ferguson. 1981: 190)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อต่างๆ ในการแปลความหมาย ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F – distribution
df	แทน	ระดับชั้นแบ่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นที่ค่าสถิติจะมีนัยสำคัญ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ เรื่อง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของเพศ ชั้นปีที่ศึกษาและคณะที่สังกัดของนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)

n=320		
ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	150	46.88
หญิง	170	53.12
รวม	320	100.00
ชั้นปีที่ศึกษา		
ชั้นปีที่ 1	91	28.44
ชั้นปีที่ 2	93	29.06
ชั้นปีที่ 3	86	26.88
ชั้นปีที่ 4	50	15.62
รวม	320	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

n=320		
ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
คณะที่สังกัด		
คณะศึกษาศาสตร์	32	10.00
คณะมนุษยศาสตร์	39	12.19
คณะสังคมศาสตร์	58	18.13
คณะวิทยาศาสตร์	83	25.94
คณะพลศึกษา	69	21.56
คณะศิลปกรรมศาสตร์	39	12.19
รวม	320	100.00

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 53.12 และเพศชาย จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 46.88 ตามลำดับ

นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ส่วนใหญ่ อยู่ชั้นปีที่ 2 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 29.06 รองลงมา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 28.44 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 26.88 และ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 15.62 ตามลำดับ

นิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ส่วนใหญ่สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 25.94 รองลงมาคณะพลศึกษา จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 21.56 คณะสังคมศาสตร์ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.12 คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 12.19 และคณะศึกษาศาสตร์มีจำนวนน้อยที่สุด 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวมและรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
ด้านคุณธรรม	3.87	.73	มาก
ด้านสามัคคีธรรม	3.92	.67	มาก
ด้านปัญญาธรรม	3.88	.66	มาก
รวม	3.89	.62	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .62 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสามัคคีธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.92 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .67 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านปัญญาธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 3.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .73 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากตามลำดับ

วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี รายด้าน และรายข้อ โดยการหาค่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 4-6

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของ
นิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการธรรม โดยรวมและรายข้อ

n= 320

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ด้านการธรรม	$\bar{X}$	(SD)	การแปลผล
1. ข้าพเจ้าแสดงความเคารพรุ่นพี่และเพื่อนๆ	3.88	1.02	มาก
2. ข้าพเจ้าแสดงออกกับเพื่อนๆ ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน	3.57	.92	มาก
3. ข้าพเจ้าใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะกับเพื่อนๆ	3.42	1.12	มาก
4. ข้าพเจ้าให้เพื่อนๆ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่	3.90	.88	มาก
5. ข้าพเจ้าเคารพในการตัดสินใจของบุคคลอื่น	4.01	.98	มาก
6. ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยไม่กล่าวพาดพิงถึงบุคคลอื่น	3.80	1.01	มาก
7. ข้าพเจ้าให้ความเคารพครูอาจารย์และผู้อาวุโส	4.24	.99	มากที่สุด
8. ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้เพื่อนๆ แสดงความสามารถของตนเองเต็มที่	3.99	1.03	มาก
9. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดของเพื่อนๆ เสมอถึงแม้จะมีความคิดเห็นต่างจากตนเอง	4.02	.97	มาก
10. การทำงานของข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	3.86	.92	มาก
รวม	3.87	.73	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$, $SD = .73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าให้ความเคารพครู อาจารย์ และผู้อาวุโส ($\bar{X} = 4.24$, $SD = .99$) ข้าพเจ้ารับฟังความคิดของเพื่อนๆ เสมอถึงแม้จะมีความคิดเห็นต่างจากตนเอง ($\bar{X} = 4.02$, $SD = .97$) ข้าพเจ้าเคารพในการตัดสินใจของบุคคลอื่น ($\bar{X} = 4.01$, $SD = .98$)

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมและรายข้อ

n= 320

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ด้านสามัคคีธรรม	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1. ข้าพเจ้าแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนๆ เสมอ	3.99	.90	มาก
2. ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ	3.95	.92	มาก
3. ในการทำงานร่วมกันข้าพเจ้าจะประสานความร่วมมือกับเพื่อนๆ ก่อนล่วงหน้า	3.88	.87	มาก
4. ข้าพเจ้าช่วยทำงานส่วนรวมเต็มที่โดยไม่ป่ายเปี่ยงหรือหลีกเลี่ยงงาน	3.91	.87	มาก
5. ข้าพเจ้าแบ่งงานกันทำกับเพื่อนๆ ด้วยความยุติธรรม	3.88	.90	มาก
6. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำงาน กับเพื่อนๆ	3.96	.88	มาก
7. ข้าพเจ้าทำงานตามแผนงานที่สมาชิกกลุ่มได้ตกลงร่วมกันไว้	3.94	.90	มาก
8. ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จโดยเร็ว	3.90	.91	มาก
9. ข้าพเจ้ามีความรักความผูกพันกับสถาบันการศึกษาของตนเอง	3.94	.96	มาก
10. ข้าพเจ้าร่วมมือกับเพื่อนต่างสถาบันในการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.84	9.9	มาก
รวม	3.92	.67	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านสามัคคีธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.92$, $SD = .67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนๆ เสมอ ($\bar{X} = 3.99$, $SD = .90$) ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำงาน กับเพื่อนๆ ($\bar{X} = 3.96$, $SD = .88$) ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 3.95$, $SD = .92$)

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิต ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญารธรรม โดยรวมและรายข้อ

n= 320

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย ด้านปัญญารธรรม	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1. ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่ายๆ	3.90	.98	มาก
2. ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยสติปัญญาของตนเอง	3.84	.85	มาก
3. ข้าพเจ้าใช้หลักคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเอง	3.71	.91	มาก
4. เมื่อประสบกับปัญหาข้าพเจ้าไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น	3.77	.94	มาก
5. เมื่อประสบกับปัญหาข้าพเจ้าค้นหาสาเหตุของปัญหาก่อนหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด	3.74	.87	มาก
6. ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ โดยไม่มีอคติส่วนตัว	3.93	.94	มาก
7. ข้าพเจ้าไม่ใช้กำลังในการแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น	4.03	.93	มาก
8. ข้าพเจ้าพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านเมื่อต้องตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	3.97	.92	มาก
9. ข้าพเจ้าพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด	3.97	.93	มาก
10. ข้าพเจ้านำข้อมูลจากการตัดสินใจครั้งที่แล้วมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจครั้งต่อไป	3.96	.91	มาก
รวม	3.88	.66	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญารธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$, $SD = .66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ข้าพเจ้าไม่ใช้กำลังในการแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .93$) ข้าพเจ้าพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด ($\bar{X} = 3.97$, $SD = .93$) ข้าพเจ้าพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านเมื่อต้องตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ($\bar{X} = 3.97$, $SD = .92$)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ปรากฏดังตาราง 7-10 รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการยอมรับ	ระหว่างกลุ่ม	3	6.157	2.052	3.892*	.009
	ภายในกลุ่ม	316	166.611	.527		
	รวม	319	172.768			
2. ด้านสามัคคีธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.666	.555	1.206	.308
	ภายในกลุ่ม	316	145.541	.461		
	รวม	319	147.208			
3. ด้านปัญญาธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.475	.492	1.099	.350
	ภายในกลุ่ม	316	141.381	.447		
	รวม	319	142.855			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.353	.784	2.036	.109
	ภายในกลุ่ม	316	121.785	.385		
	รวม	319	124.139			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.892^*$, $p = .009$) ทดสอบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ่ ดังตาราง 8

และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวธรรม จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย	ชั้นปีที่ 1 ($\bar{X}=3.79$)	ชั้นปีที่ 2 ($\bar{X}=4.08$)	ชั้นปีที่ 3 ($\bar{X}=3.82$)	ชั้นปีที่ 4 ($\bar{X}=3.70$)
ชั้นปีที่ 1		-.287*	-.032	.086
ชั้นปีที่ 2			.255*	.373*
ชั้นปีที่ 3				.118
ชั้นปีที่ 4				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison test) พบว่า 1) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวธรรมสูงกว่านิสิต ชั้นปีที่ 1 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.79 ตามลำดับ) 2) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านการวธรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.82 ตามลำดับ) และ 3) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวธรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.70 ตามลำดับ)

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน จำแนกตามคณะที่สังกัด

คณะที่สังกัด	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1.ด้านการวธรรม	ระหว่างกลุ่ม	5	4.951	.990	1.853	.102
	ภายในกลุ่ม	314	167.817	.534		
	รวม	319	172.767			
2.ด้านสามัคคีธรรม	ระหว่างกลุ่ม	5	4.241	.848	1.863	.100
	ภายในกลุ่ม	314	142.966	.455		
	รวม	319	147.207			

ตาราง 9 (ต่อ)

คณะที่สังกัด	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
3.ด้านปัญญารธรรม	ระหว่างกลุ่ม	5	5.173	1.035	2.359*	.040
	ภายในกลุ่ม	314	137.683	.438		
	รวม	319	142.855			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	5	4.221	.844	2.211	.053
	ภายในกลุ่ม	314	119.918	.382		
	รวม	319	124.139			

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีในภาพรวม กับคณะที่สังกัด พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิสิตที่คณะต่างกัน จะมีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิด ของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านปัญญารธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 2.35^*$, $p=.040$) ทดสอบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ้ ดังตาราง 10

และด้านอื่นๆ ไม่พบแตกต่างกัน

ตาราง 10 แสดงผลต่างค่าเฉลี่ยและผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญารธรรม กับคณะที่สังกัด

ภาวะผู้นำ แบบประชาธิปไตย	คณะศึกษาศาสตร์ ($\bar{X} = 3.93$)	คณะมนุษยศาสตร์ ($\bar{X} = 3.76$)	คณะสังคมศาสตร์ ($\bar{X} = 3.72$)	คณะวิทยาศาสตร์ ($\bar{X} = 3.84$)	คณะพลศึกษา ($\bar{X} = 4.07$)	คณะศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.98$)
คณะศึกษาศาสตร์		.175	.215	.098	-.135	-.043
คณะมนุษยศาสตร์			.040	-.077	-.311*	-.218
คณะสังคมศาสตร์				-.117	-.351*	-.258
คณะวิทยาศาสตร์					-.233*	-.141
คณะพลศึกษา						.183
คณะศิลปกรรมศาสตร์						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 เมื่อเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison test) พบว่า 1) นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญาธรรมสูงกว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และ 3.76 ตามลำดับ) 2) นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญาธรรมสูงกว่า นิสิตคณะสังคมศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และ 3.72 ตามลำดับ) 3) นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญาธรรมสูงกว่า นิสิตคณะวิทยาศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และ 3.84 ตามลำดับ)

สรุปตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษาและคณะที่สังกัด

จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านการยอมรับ มีความแตกต่างกับชั้นปีที่ศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามคณะที่สังกัด พบว่า ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านปัญญาธรรม มีความแตกต่างกับคณะที่สังกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากการวิจัยภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการยอมรับ

- การให้ความเคารพผู้อื่นหรือบุคคลอื่นๆ ในสังคมที่มีสถานะสูงกว่าตัวเรา ข้าพเจ้ามองที่ตัวบุคคลว่าควรให้ความเคารพหรือไม่ ไม่ได้คิดว่าคนที่อายุมากกว่าเรา เราต้องเคารพเสมอไป

4.2 ด้านสามัคคีธรรม

- การทำงานต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นสำคัญ เพราะจะช่วยให้ออกมาผ่านความขัดแย้งกับความคิดและสามารถร่วมกันทำงานได้อย่างราบรื่น

4.3 ด้านปัญญาธรรม

- บางทีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองคนเดียว ก็ไม่อาจทำให้ปัญหาลดลงได้ อาจจะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน เช่น ผู้มีวุฒิภาวะมากกว่าเรา เคยผ่านปัญหามาก็อาจตั้งสติให้ดี สำคัญคือไม่ควรใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จากนั้นกำหนดขนาดตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยินยอมให้คลาดเคลื่อน ± 5 แบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการเทียบสัดส่วนจำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษา แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้คืนกลับมา 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97%

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไป ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด และภาวะผู้นำ 3 ด้าน (ด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม) ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสอบถามเป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ได้ค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มีค่า ความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา ด้านคุณธรรม เท่ากับ .947 ด้านสามัคคีธรรม เท่ากับ .867 และด้านปัญญาธรรม เท่ากับ .905 ตามลำดับ แบบสอบถามมีจำนวนข้อ

คำถามทั้งหมด 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) และใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวาทกรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ปรากฏผลโดยสรุป ดังนี้

1. การศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวาทกรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม และด้านการวาทกรรมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1.1 ด้านการวาทกรรม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวาทกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าให้ความเคารพครู อาจารย์ และผู้อาวุโส ข้าพเจ้ารับฟังความคิดของเพื่อนๆ เสมอถึงแม้จะมีความคิดเห็นต่างจากตนเอง และข้าพเจ้าเคารพในการตัดสินใจของบุคคลอื่น ตามลำดับ

1.2 ด้านสามัคคีธรรม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านสามัคคีธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนๆ เสมอ ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำงาน กับเพื่อนๆ และข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ ตามลำดับ

1.3 ด้านปัญญาธรรม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญาธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้าพเจ้าไม่ใช้กำลังในการแก้ไขหรือตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด และข้าพเจ้าพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านเมื่อต้องตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีในภาพรวม กับคณะที่สังกัด พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิสิตที่คณะต่างกัน จะมีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านปัญญาธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวชิธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านการวชิธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า นิสิตมีภาวะผู้นำในด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม ด้านการวชิธรรม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาชินนุฒิ สายงาม (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) พบว่าพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย) มีภาวะผู้นำ

โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพลักษณ์ หนักแน่น (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564 พบว่า ภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิตในปัจจุบัน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์และการเข้าสังคม ด้านการนำและการจัดการ ด้านปฏิภาณไหวพริบ ด้านทักษะในการทำงาน ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสติปัญญา และด้านคุณธรรมจริยธรรม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รกศรา พิมพ์า (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำของนิสิตครู หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตครูหลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำแบบจิต วิญญาณ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการยอมรับ จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำในด้านการยอมรับ อยู่ใน ระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะในด้านนี้ เป็นคุณลักษณะของผู้นำในด้านการแสดงออก ของนิสิตที่บ่งบอกถึงการเคารพซึ่งกันและกัน เคารพครูอาจารย์และผู้ที่มีอาวุโส การให้เกียรติกัน ทั้ง กาย วาจา และความคิด เคารพในความคิดของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่ล่วงเกิน ผู้อื่น คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ภาวะผู้นำเยาวชนเป็นสมรรถภาพทั้งภายในตนและภายนอกตนและเป็นความสามารถที่จะนำตนเอง และนำผู้อื่น ความสามารถหนึ่งคือ สมรรถภาพทางสังคม (Social Capabilities) เป็นความสามารถที่ จะสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพ ลักษณ์ หนักแน่น (2555: 234) ได้ทำการศึกษา การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิต นักศึกษาครุศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564 พบว่า ควร เสริมสร้างและพัฒนา นิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ให้มีลักษณะภาวะ ผู้นำทางวิชาการ มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และอุดมการณ์ความเป็นครูมีทักษะและความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย อันเป็น ที่ยอมรับในสังคมและภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทย มี ความเป็นพลเมืองที่ดี ตระหนักและรู้คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมที่ดีงาม มี ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ 2555)

1.2 ด้านสามัคคีธรรม จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีภาวะผู้นำในด้านการสามัคคีธรรมอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะในด้านนี้ เป็นคุณลักษณะของผู้นำในด้านการแสดงออก ของนิสิตที่บ่งบอกถึงความมีน้ำใจ การแบ่งปัน ความร่วมมือในการทำงาน การประสานงานกันด้วย ความรักความสามัคคี การมีจิตอาสารับแบ่งงานไปทำ ไม่บ่ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยง การมอบหมาย

และแบ่งงานกันทำด้วยความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และการทำงานร่วมกัน มุ่งมั่นทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ภาวะผู้นำเยาวชนหนึ่งคือ ความสามารถในการอำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นทักษะการบริหารงาน มีเทคนิคในการทำงาน เพิ่มอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้องมีความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย จันทา (2559 : 225) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

1.3 ด้านปัญญาธรรม จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญาธรรมสูงกว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณลักษณะในด้านนี้ เป็นคุณลักษณะของผู้นำในด้านการแสดงออกของนิสิตที่บ่งบอกถึงการใช้เหตุผล สติปัญญา ในการแก้ไขปัญหา ยึดตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องมีสติ ไม่ใช่อารมณ์ ไม่ใช่กำลังในการแก้ไขปัญหา ใช้สติในการพิจารณาไตร่ตรอง และใช้ข้อมูลจากการตัดสินใจครั้งที่แล้วมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจครั้งที่ต่อไป สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองให้สามารถข้ามผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบากหรืออุปสรรคได้ โดยสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรค หาแนวทางแก้ไขสามารถแก้วิกฤต เป็นโอกาส สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ (เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม และคณะ 2553) อีกทั้งยัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพลักษณ์ หนักแน่น (2555: 234) ได้ทำการศึกษา การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564 พบว่า บัณฑิตในอนาคตควรมีความเป็นผู้นำแบบ Change Leader เป็นผู้นำทางความคิดและจิตวิญญาณ มีความคิดเชิงเหตุผล รู้เท่าทันเทคโนโลยีมีความพากเพียรอดสาหัส ซื่อสัตย์มีวินัย มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รักและศรัทธาในวิชาชีพ รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีจิตสำนึกสาธารณะและสิ่งแวดล้อม

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านิสิตที่ศึกษาในชั้นปีต่างกัน มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.

สาโรช บัวศรี ด้านการวรรณกรรม กับชั้นปีที่ศึกษา พบว่า 1) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านการวรรณกรรมสูงกว่านิสิต ชั้นปีที่ 1 (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.79 ตามลำดับ) 2) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านการวรรณกรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.82 ตามลำดับ) และ 3) นิสิตชั้นปีที่ 2 มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านการวรรณกรรมสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 4 (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และ 3.70 ตามลำดับ)

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวพรรณ โสมาศรี (2556: 74) ได้ทำการศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ศึกษาในชั้นปีแตกต่างกันมีการใช้ชีวิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิสิตที่ศึกษาในชั้นปีที่ต่างกัน มีการใช้ชีวิตด้านการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตชั้นปีที่ 2 มีการใช้ชีวิตด้านการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่านิสิตชั้นปีที่ 4 และสูงกว่า อาจเป็นเพราะว่าในการศึกษาในมหาวิทยาลัย ทางมหาวิทยาลัยได้จัดรายวิชาและกิจกรรมให้กับนิสิตแต่ละชั้นปีแตกต่างกันออกไป นิสิตที่เรียนในระดับชั้นปีที่สูงขึ้นจะมีการงานในการเรียนมากขึ้น เริ่มมองหาเส้นทางในอนาคตของตนเองมากขึ้น จึงให้ความสนใจในการเรียนมากกว่าที่จะสนใจทำกิจกรรม เพื่อที่จะได้จบออกไปประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต ส่วนนิสิตชั้นปีที่ต่ำกว่ายังอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ใหม่ และอยากเรียนรู้หาประสบการณ์ใหม่ๆ เมื่อมีเวลาว่างนิสิตจึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่านิสิตชั้นปีที่สูงกว่า จึงทำให้นิสิตที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ต่างกัน มีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันออกไป

สอดคล้องกับวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527: 28) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาว่า มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับลักษณะของนักศึกษาในปัจจุบันของประเทศไทย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ตื่นเต้นกับทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมสังคมในมหาวิทยาลัย และอยากปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ไม่ค่อยพอใจอาจารย์ เริ่มมีความคิดเห็นขัดแย้งและเป็นปฏิปักษ์ต่อมหาวิทยาลัย มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มักสงบนเงียบชอบอยู่กับกลุ่มเพื่อน มีความเคยเมยต่อสังคมและการเรียนอาจมีความคิดที่จะมีเพื่อนต่างเพศที่สนิทสนมพอที่จะเป็นคู่รัก นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ส่วนมากมักจะยุ่งเกี่ยวกับการหางาน การศึกษาต่อและความก้าวหน้าในอนาคตมากกว่ากิจกรรมของมหาวิทยาลัย

สอดคล้องกับ อติสร พงษ์ศรี (2546: 65) ได้ศึกษาการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยของนิสิตปริญญาตรี คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตที่ศึกษาชั้นปีที่ต่างกัน มีการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน โดยนิสิตที่เรียนชั้นปีที่น้อยกว่ามีการใช้ชีวิตด้านการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่านิสิตที่เรียนชั้นปีที่สูงกว่า

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมัคร ภูมิเขต (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา และเปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร การศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีที่ศึกษาสาขาวิชาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 จากผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบ ประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีในภาพรวม กับคณะที่สังกัด พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นิสิตที่คณะต่างกัน จะมีภาวะผู้นำแบบ ประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ในด้านปัญญารวม แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านอื่นๆ ไม่พบแตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบรายคู่ ระหว่างภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านปัญญารวม กับคณะที่สังกัด พบว่า 1) นิสิตคณะพลศึกษาที่มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญารวมสูงกว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ (คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 และ 3.76 ตามลำดับ) 2) นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิด ของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญารวมสูงกว่านิสิตคณะสังคมศาสตร์ (คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 และ 3.72 ตามลำดับ) 3) นิสิตคณะพลศึกษามีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิด ของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีด้านปัญญารวมสูงกว่านิสิตคณะวิทยาศาสตร์ (คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 และ 3.84 ตามลำดับ)

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรพรรณ โสมาศรี (2556: 74) ได้ทำการศึกษา การใช้ชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกัน มีการใช้ชีวิตโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะโดยพื้นฐานของกลุ่มสาขาวิชาที่นิสิตเลือกเรียน มีบริบทด้านการเรียนการสอนและ กิจกรรมต่างๆ ที่ทำแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มของสาขาวิชา นิสิตแต่ละกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกัน จึง มีการใช้ชีวิตแตกต่างกัน เช่น นิสิตกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพโดยบริบทของกลุ่มสาขาวิชา แล้ว กลุ่มสาขาวิชานี้มีระยะเวลาในการเรียนที่แตกต่างไปจากกลุ่มสาขาวิชาอื่นๆ ใช้เวลาในการ เรียนมากถึง 6 ปี ในขณะที่กลุ่มสาขาวิชาอื่นๆ ใช้เวลาเรียน 4-5 ปี เท่านั้น ทั้งนี้ เนื้อหาสาระที่เรียน ก็หนักกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่น เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับรักษาสุขภาพชีวิตของมนุษย์ การศึกษาจึงค่อนข้างที่จะเครียดกว่ากลุ่มสาขาวิชาอื่นๆ ที่มีการเรียนการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิต มนุษย์ แต่จะเป็นหลักวิชาที่ใช้ประกอบอาชีพในอนาคต จึงทำให้นิสิตต่างกลุ่มสาขาวิชามีการใช้ชีวิต ที่แตกต่างกัน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรินทร์พร จัตรพลกิตต์ (2558: บทคัดย่อ) ได้ ทำการศึกษา ทักษะชีวิตนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตที่ศึกษาในคณะที่ต่างกัน มีทักษะชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ วิจิตรา ทองแย้ม (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำของ นิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี ที่ศึกษาสาขาวิชาต่างกัน มีภาวะผู้นำทั้ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมานิดา ชอชมรร (2558: 131) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแบบสอบวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต จำแนกเป็น 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)การเสริมพลังอำนาจ 2)การตระหนักรู้ 3)การเป็นต้นแบบ 4) การจูงใจ 5)การมองการณ์ไกล 6)การเอื้อยวยา 7)การอุทิศตนเพื่อพัฒนาผู้อื่น 8)การมีความคิดรวบยอด 9)การสร้างสังคมกลุ่ม 10)การดูแลช่วยเหลือ 11)การเอาใจใส่ และ 12)การสร้างควมไว้วางใจ ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม แบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจ ส่งเสริมการสร้างและพัฒนาชุมชน การสร้างและพัฒนาทีมงาน ดังนั้น กรอบความสำคัญของภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการ จึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามกระตุ้นชี้นำ ผลักดันให้ผู้อื่นกระทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น โดยให้การบริการให้ความช่วยเหลือ สร้างความ ร่วมมือร่วมใจ กระจายอำนาจ ส่งเสริมความก้าวหน้า และการพัฒนาศักยภาพ ส่วนคุณลักษณะอื่นๆ ที่เพิ่มเติมขึ้นในภายหลังอาจเกิดขึ้นจากการพยายามค้นหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในองค์กร การ หรือสถานการณ์ต่างๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า นิสิตมี ภาวะผู้นำในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ สามัคคีธรรม รองลงมาด้านปัญญาธรรม และด้านคารวธรรม ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาและดำเนินการของหลักสูตรนั้นสอดคล้องกับ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และเป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของ วิชาชีพ พ.ศ. 2556

1.2 หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สามารถนำผลการวิจัยไปวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการพัฒนานิสิตในการกระตุ้นให้มีการพัฒนาคุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบ ประชาธิปไตยตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

1.3 ควรพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพของนิสิต เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) ตามสภาพจริงของนิสิตให้มีความละเอียดและเข้าถึงองค์ประกอบของแต่ละลักษณะของพฤติกรรมของภาวะผู้นำที่นิสิตเป็น เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำในปัจจุบัน และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี ของหลักสูตรอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี ให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษา ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) ตามความคาดหวังของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตบัณฑิต ให้มีความละเอียดและเข้าถึงองค์ประกอบของแต่ละลักษณะของพฤติกรรมภาวะผู้นำที่นิสิตควรเป็น เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำในปัจจุบัน และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม หรือการพัฒนาในด้านอื่นๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ทิพย์เนตร. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ. วิทยานิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2546). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- กวี วงศ์พุ่ม. (2550). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาวิสัยทัศน์นักบริหาร.
- กิตต์กฤษฎา ภูมิพันธ์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: มานฟ้า.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2543. พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21. นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ.
- ข้อบังคับคุรุสภา. ว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 4 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130ง หน้า 72-74.
- คำนึ่ง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง. (2549). ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
- เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม, ภารดี อนันต์นาวิ และคุณวุฒิ คนฉลาด. (2553). การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562). ออนไลน์: แหล่งที่มา : www.ksp.or.th/ksp2009/upload/ksp.../2223-4625.pdf
- ชัยชาญ น้อยนิน; ทวี แยมดี; และลูกน้ำ มากลิ่น. (2551). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). จากรัฐชาติสู่รัฐตลาด : แนวความคิดเกี่ยวกับรัฐและสังคมในยุคโลกาวัตร์. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- ฐานิตะญาณ์ ธนพิศุทธิกุล. (2553). ความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทศพล กระต่ายน้อย. (2555). ภาวะผู้นำของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2546). วิถีชีวิตไทย : วัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำราสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์นี้ด้า.
- ธวัช บุญยมณี. (2550). ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

- นพลักษณ์ หนักแน่น. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาครู
ศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564. ปริญญาครุศาสตร์
ดุขฎิบัณฑิต (อุดมศึกษา) ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล สุวรรณปิณฑะ. (2545). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนปลูกจิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ณัฐธิดา ทองแผ่น. (2549). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณี
นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สุวีริยาสาส์น .
- ปริญญา ต้นสกุล. (2550). ศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จิตจักรวาล.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). พิมพ์ครั้งที่
1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พลับพลึงเคชั่นส์ .
- ปรีดี พนมยงค์. (2552). แนวความคิดประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมกับไทยสถานการณ์ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมิก จำกัด.
- พระมหาชินวุฒิ สายงาม (2554). ภาวะผู้นำของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย (วังน้อย). ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญสิริ จิระเดชากุล และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2536). รายงานการวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดทางการ
ศึกษาและบุคลิกภาพแห่งความเป็นครูของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี. กรุงเทพฯ:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- แพรวพรรณ โสมาศรี. (2556). การศึกษาการใช้ชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิเชษฐ วงศ์เกียรติจักร. (2552). แนวคิด ยุทธศาสตร์ การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น (อปท) ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- การดี อนันต์นาวิ. (2552). หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี.
- ภัทรจิตติ บุรีเพ็ญ. (2556). ภาวะผู้นำครู. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2556 จาก
<http://www.kajubkajib.blogspot.com/2012/04/teacher-leadership.html>.

- ภูวน อุ่นจันทร์. (2548). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิต นักศึกษา : ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (สาขารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนตรี แยมกสิกร. (2556). การประชุมเครือข่าย เทา-งาม ครั้งที่ 1/2555. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <http://www.thaiteacherv.net/2012/04/teacher-leadership.html>
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2555). รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ปีการศึกษา 2554. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2557). หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต หมวดวิชาชีพครู (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- (2557). คู่มือการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: งานจัดการเรียนการสอน กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานิดา ขอบธรรม. (2558). การพัฒนาแบบสอวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งให้บริการสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีดี พนมยงค์. แนวความคิดประชาธิปไตยของปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- เยาวเรศ แดงจวง. (2549). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. รายงานการวิจัย. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .
- รภัสศา พิมพา. (2557). ภาวะผู้นำของนิสิตครูหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลินดา พรหมลักษณ์. (2551). โปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .
- วรินทร์พร ฉัตรพลกิตต์. (2558). ทักษะชีวิตนิสิตปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .
- วิจิตรา ทองแถม. (2555). การพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำของนิสิตระดับปริญญาตรี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .
- วิทยา ปานะบุตร. (2548). คู่มือเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วงชั้นที่ 3 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2553). ผู้นำและภาวะการณนำ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธาร.

- วิจิตร ศรีสอาน. (2543). *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. (จุลสาร). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ริเชียร วิทย์อุดม. (2550). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ชีระฟิล์มและโซเท็กซ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. หน้า 270.
- วิสุทธิ โพธิ์แทน. (2550). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการและราชกิจจานุเบกษา.
- วิกิพีเดีย. (2556). *กิจกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทย, งานเทา-งามสัมพันธ์ สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2556 จาก www.wikipedia.org*.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาสนา พวยอ้วน. (2547). *การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา; และคนอื่นๆ. (2527). *รายงานการวิจัยเรื่อง นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2552). *รายงานสัมพันธ์และรวมกฎหมายแรงงาน*. กรุงเทพฯ: เอส เค บัคส์. พิมพ์ครั้งที่ 3. ฉบับปรับปรุงใหม่. หน้า 255.
- สมเกียรติ สุทธิธรรมากร. (2549). *ภาวะผู้นำของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (วิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต. ถ่ายเอกสาร.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัมฤทธิ์ ทางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำในการบริหารในองค์กร: แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2 ขอนแก่น: โรงพิมพ์คณานันทวิทยา.
- สมักร ภูมิเขต. (2551). *ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : บัค พอยท์,
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2556 จาก www.blogspot.com/2012/04/blog-post.htm.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา. (2547,สิงหาคม). คู่มือการดำเนินโครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน.
- (2556). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- เสถียร เป้นเหลือ. (2550). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้นำองค์กรกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. .
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). ภาวะผู้นำเยาวชน. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สาโรช บัวศรี. (2520). ความหมายของประชาธิปไตยในการศึกษา,ในพื้นฐานการเมืองการปกครอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. กรุงเทพฯ: วิรัตน์เอดดูเคชั่น.
- ศรุตฯ ชัยสุวรรณ. (2552). รูปแบบการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยเอกชน. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- อนงค์นาถ ยุวพันธุ์. (2555). ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุวัฒน์ วิภาคธำรงคุณ. (2553). การศึกษาคูณลักษณะภาวะผู้นำแบบรับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรอุมา รุ่งเรืองวนิชกุล. (2552). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดเชิงระบบของนิสิตปริญญาตรีหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมร รักษาสัตย์. (2543). ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อาคม วัดโรสง. 2547). หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา. (เอกสารคำสอน). สงขลา: กลุ่มงานบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- อินทร กิตติก้อง. (2550). *ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของบุคลากรในอำเภออุบลรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4*. รายงานการศึกษาอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. .
- อดิศร พงษ์ศรี. (2546). *การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนิสิตปริญญาตรีคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอกชัย จันทา. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cherry, K. (2013). *What is democratic leadership?* Retrieved December 22, 2013 from <http://psychology.about.com/od/leadership/f/democratic-leadership.htm>
- Coulter. (2002). *The Seven Habits of Highly Effective People: Restoring the Character Ethic*. New York: Rockefeller Center.
- Cronbach, J. L. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed., New York: Harper and Row.
- Cogan, John J, Ray Derricott. (2000). *Citizenship for the 21st century :an international perspective on education*. London : Kogan Page.
- Draft. (2005). *Leadership Development: A Review in Context*. The leadership Quartely. 11: 581-614.
- Fiedler; & Chemer. (1974). *Spiritual Leadership and Organizational Performance: An Exploratory. Study*. Tarleton State University, Central Texas.
- Ferguson, George A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education*. 5th ed. TokyoMcGraw-Hill.
- Goodson, I. & Hargreaves, A. (2005). Series editors' preface. In A. Harris ve D. Muijs. *Improving schools through teacher leadership*. New York: Open University Press.
- Greeleaf,R.K. (1977). *Servant Leadership. A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*.Paulist Press, Mahwah.N.J.pp.203.
- Keith, Kent. M. (2010). *The Key Practices of Servant-Leadership*. Retrieved January 12, 2014 from <http://www.greenleaf.org.whatissl/TheKeyPracticesofServantLeaders.pdf>.
- Krejcie and Morgan. (1970). อ้างอิงใน พิเชิต ฤทธิ์จรรยา. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แฮสส์ออฟเคอร์มิสท์.

- Likert. (1967). *The Key Practices of Servant-Leader*. Retrieved from <http://www.greenleaf.org/whatssl/Thekeypracticesfservant-leade.pdf>.
- Nahavandi. (2000). *Psychometric theory*. 3rd ed. New York: McGraw-hill.
- Patterson, K.A. (2003). *Servant Leadership: A Theoretical Model*. Ph.D. dissertation, Regent University, United States-Virginia. Retrieved December 22, 2012, from ABI/INFORM Global database. (Publication No.AAT 082719).
- Shermerhorn. John R., Hunt, James G ; & Osborn, Richard N. (2008). *Organizational Behavior*. 10th ed. USA: John Wiley & Sons. Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

**เรื่อง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี
หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำสารนิพนธ์ ระดับมหาบัณฑิต เรื่อง ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

2. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ใน 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

3. ขอให้นิสิตตอบข้อคำถามทุกข้อให้ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของนิสิต โดยนิสิตอาจตอบแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดเห็นและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล แบบสอบถามนี้จึงไม่มีข้อใดถูกหรือผิด คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

โดยแบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของนิสิต มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา และคณะที่สังกัด

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นางสาวอาทิตล จันทรหอม

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1

สถานภาพของนิสิต

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิต
ดังต่อไปนี้

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ชั้นปีที่ศึกษา

☐ ชั้นปีที่ 1

☐ ชั้นปีที่ 3

☐ ชั้นปีที่ 2

☐ ชั้นปีที่ 4

3. คณะที่สังกัด

☐ คณะศึกษาศาสตร์

☐ คณะวิทยาศาสตร์

☐ คณะมนุษยศาสตร์

☐ คณะพลศึกษา

☐ คณะสังคมศาสตร์

☐ คณะศิลปกรรมศาสตร์

ตอนที่ 2

แบบสอบถามภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษา
บัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.
สาโรช บัวศรี

คำชี้แจง

ขอให้นิสิตพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของนิสิตมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายถึง นิสิตมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด

4 หมายถึง นิสิตมีระดับการปฏิบัติมาก

3 หมายถึง นิสิตมีระดับการปฏิบัติปานกลาง

2 หมายถึง นิสิตมีระดับการปฏิบัติน้อย

1 หมายถึง นิสิตมีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
ด้านคารวธรรม						
1.	ข้าพเจ้าแสดงความเคารพรุ่นพี่และเพื่อนๆ					
2.	ข้าพเจ้าแสดงออกกับเพื่อนๆ ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน					
3.	ข้าพเจ้าใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะกับเพื่อนๆ					
4.	ข้าพเจ้าให้เพื่อนๆ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่					
5.	ข้าพเจ้าเคารพในการตัดสินใจของบุคคลอื่น					
6.	ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยไม่กล่าวพาดพิงถึงบุคคลอื่น					
7.	ข้าพเจ้าให้ความเคารพครูอาจารย์และผู้อาวุโส					
8.	ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้เพื่อนๆ แสดงความสามารถของตนเองเต็มที่					
9.	ข้าพเจ้ารับฟังความคิดของเพื่อนๆ เสมอถึงแม้จะมีความคิดเห็นต่างจากตนเอง					
10.	การทำงานของข้าพเจ้าคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน					
ด้านสามัคคีธรรม						
11.	ข้าพเจ้าแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนๆ เสมอ					
12.	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนๆ ด้วยความเต็มใจ					
13.	ในการทำงานร่วมกันข้าพเจ้าจะประสานความร่วมมือกับเพื่อนๆ ก่อนล่วงหน้า					
14.	ข้าพเจ้าช่วยทำงานส่วนรวมเต็มที่โดยไม่บ่ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยงงาน					
15.	ข้าพเจ้าแบ่งงานกันทำกับเพื่อนๆ ด้วยความยุติธรรม					
16.	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำงาน กับเพื่อนๆ					
17.	ข้าพเจ้าทำงานตามแผนงานที่สมาชิกกลุ่มได้ตกลงร่วมกันไว้					
18.	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จโดยเร็ว					
19.	ข้าพเจ้ามีความรักความผูกพันกับสถาบันการศึกษาของตนเอง					
20.	ข้าพเจ้าร่วมมือกับเพื่อนต่างสถาบันในการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม					
ด้านปัญญาธรรม						
21.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่มิเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่ายๆ					
22.	ข้าพเจ้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยสติปัญญาของตนเอง					
23.	ข้าพเจ้าใช้หลักคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเอง					
24.	เมื่อประสบกับปัญหาข้าพเจ้าไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น					
25.	เมื่อประสบกับปัญหาข้าพเจ้าค้นหาสาเหตุของปัญหาก่อนหาวิธีการแก้ไข ปัญหาที่ดีที่สุด					
26.	ข้าพเจ้ารับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ ก่อนเลือกแนวทางการทำงานที่ดีที่สุดของกลุ่ม					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
27.	ข้าพเจ้าไม่ใช้กำลังในการแก้ไขหรือตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น					
28.	ข้าพเจ้าพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านเมื่อต้องตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ					
29.	ข้าพเจ้าพิจารณาถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด					
30.	ข้าพเจ้านำข้อมูลจากการตัดสินใจครั้งที่แล้วมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจครั้งต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 ด้านการยอมรับ.....

.....

.....

.....

3.2 ด้านสามัคคีธรรม

.....

.....

.....

3.3 ด้านปัญญาธรรม

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/13.1

วันที่ 11 เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการประถมศึกษา และการศึกษานุปถัมภ์ ชั้นปีที่ 1 – 4 ภาคปกติ จำนวน 40 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ระหว่างเดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1319

วันที่ 11 เมษายน 2560

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศรีรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอกความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 – 4 ภาคปกติ จำนวน 28 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ระหว่างเดือน เมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918 / 1318

วันที่ 15 เมษายน 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศรีรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 ภาคปกติ จำนวน 22 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ระหว่างเดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1916

วันที่ 11 เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะวิทยาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 1 - 4 ภาคปกติ จำนวน 85 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างเดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

เรียน คณบดีคณะพลศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษา สุขศึกษา และสุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 ภาคปกติ จำนวน 95 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ระหว่างเดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1317

วันที่ 15 เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ ศิลปศึกษา และดนตรีศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 ภาคปกติ จำนวน 57 คน ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างเดือนเมษายน 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

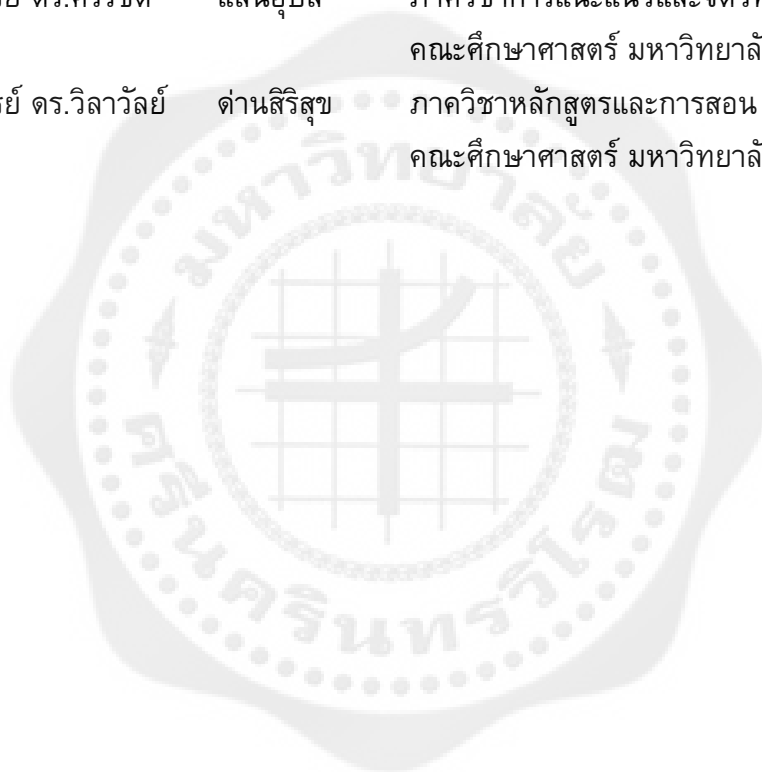
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจแบบสอบถาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์ ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุปถ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.วิลาวัลย์ ด่านสิริสุข ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1311

วันที่ 11 เมษายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918 / 13๕1

วันที่ 11 เมษายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.จันทร์คม ภูติอริยวัฒน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอาทิตล จันทร์หอม และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918 / 13๖1

วันที่ 1๒ เมษายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

และกรรมการแทนคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918 / 1381

วันที่ 12 เมษายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1322

วันที่ 12 เมษายน 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.วิลาวัลย์ ด้านสิริสุข เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 625 8355

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอาทิตชล จันทร์หอม และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruency)
ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power)
ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เป็นรายชื่อ

ตาราง 11 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruency) ของแบบสอบถามภาวะผู้นำ
แบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ. 5 ปี)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พิจารณาค่า
IOC = 0.50 ขึ้นไป

องค์ประกอบ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5			
ด้านคุณธรรม	1.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	2.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	3.	1	-1	1	1	1	3	0.60	คัดเลือกไว้
	4.	1	1	1	1	0	4	0.80	คัดเลือกไว้
	5.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	6.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	7.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	8.	1	1	0	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	9.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	10.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
ด้านสามัคคีธรรม	11.	1	1	1	1	0	4	0.80	คัดเลือกไว้
	12.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	13.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	14.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	15.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	16.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	17.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	18.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	19.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	20.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
ด้านปัญญารธรรม	21.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	22.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	23.	1	1	1	0	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	24.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	25.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5			
	26.	1	0	1	0	1	3	0.60	คัดเลือกไว้
	27.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	28.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้
	29.	1	0	1	1	1	4	0.80	คัดเลือกไว้
	30.	1	1	1	1	1	5	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ผลการพิจารณา
1.	.473	นำไปใช้
2.	.624	นำไปใช้
3.	.377	นำไปใช้
4.	.601	นำไปใช้
5.	.682	นำไปใช้
6.	.469	นำไปใช้
7.	.457	นำไปใช้
8.	.624	นำไปใช้
9.	.696	นำไปใช้
10.	.573	นำไปใช้
11	.548	นำไปใช้
12	.685	นำไปใช้
13	.437	นำไปใช้
14	.720	นำไปใช้
15	.706	นำไปใช้
16	.469	นำไปใช้
17	.645	นำไปใช้
18	.366	นำไปใช้
19	.551	นำไปใช้
20	.529	นำไปใช้

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ผลการพิจารณา
21	.672	นำไปใช้
22	.640	นำไปใช้
23	.385	นำไปใช้
24	.666	นำไปใช้
25	.769	นำไปใช้
26	.786	นำไปใช้
27	.625	นำไปใช้
28	.664	นำไปใช้
29	.784	นำไปใช้
30	.726	นำไปใช้

ตาราง 13 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของแบบสอบถาม เป็นรายข้อ

องค์ประกอบ	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ผลการพิจารณา
ด้านการวรรณกรรม	1.	.494	นำไปใช้
	2.	.980	นำไปใช้
	3.	.473	นำไปใช้
	4.	.588	นำไปใช้
	5.	.706	นำไปใช้
	6.	.406	นำไปใช้
	7.	.394	นำไปใช้
	8.	.597	นำไปใช้
	9.	.585	นำไปใช้
	10.	.603	นำไปใช้

ตาราง 13 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ผลการพิจารณา
ด้านสามัคคีธรรม	1.	.569	นำไปใช้
	2.	.698	นำไปใช้
	3.	.483	นำไปใช้
	4.	.767	นำไปใช้
	5.	.686	นำไปใช้
	6.	.552	นำไปใช้
	7.	.622	นำไปใช้
	8.	.368	นำไปใช้
	9.	.578	นำไปใช้
	10.	.500	นำไปใช้
ด้านปัญญาธรรม	1.	.652	นำไปใช้
	2.	.625	นำไปใช้
	3.	.365	นำไปใช้
	4.	.706	นำไปใช้
	5.	.786	นำไปใช้
	6.	.829	นำไปใช้
	7.	.581	นำไปใช้
	8.	.632	นำไปใช้
	9.	.799	นำไปใช้
	10.	.672	นำไปใช้

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	อาทิสล จันทรหอม
วันเดือนปีเกิด	25 พฤศจิกายน 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดตราด
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2540	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การบัญชี โรงเรียนตั้งตรงจิตรพณิชยการ
พ.ศ.2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) การเงินการธนาคาร จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ.2545	บริหารธุรกิจ (บธ.บ.) การเงินการธนาคาร จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
พ.ศ.2560	ศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา แขนงวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ